A regionális tudomány Közép-Európában. Gondolatok *A Kárpát-medence régiói* sorozat jubileumán

HORVÁTH GYULA[1]

A dolgozat a volt szocialista blokk öt országának regionális tudományi kapacitásait veszi sorra. Bemutatja a tudományágazat néhány előzményét, illusztrálja annak fejlődéstörténetét, a regionális kutatások intézményesítését és publikációs fórumait. Összegzi a regionális tudomány jellemzőit az egyes országokban.

A társadalmi-gazdasági terek differenciálódása a közép-európai országok 20. századi fejlődésének jellemző vonása volt éppúgy, mint a kontinens más régióiban. Az államberendezkedés heterogén szervezeti formái megmutatkoztak a területpolitikák különbözőségeiben is. Az államszocialista korszakban a területi kutatások a nemzeti határokon belül maradtak, nemzetközi kapcsolatrendszerük – Magyarország és Lengyelország kivételével – gyenge és esetleges volt.

Az európai uniós csatlakozás a 21. század elején ezekben az országokban a regionális kutatásoknak erőteljes lendületet adott. A regionális tudományt befolyásoló tényezők az előbbi két országban bontakoztak ki a legteljesebb formában.

A dolgozat zárófejezete a magyar regionális tudomány közép-pozícióit elemzi, különös figyelmet fordítva egy fontos tudományos termékre, A Kárpát-medence régiói könyvsorozatra.

Kulcsszavak: regionális tudomány, területi fejlődés, tudományos folyóiratok, Közép-Európa, Kárpát-medence

JEL kódok: A12, B15, F63, O13, O52, P25, R58

Bevezetés

2003-ban jelent meg az MTA Regionális Kutatások Központja nagy vállalkozásának, A Kárpát-medence régiói sorozatnak az első kötete, a *Székelyföld*. Az 1990–2000-es évek fordulója a magyar területfejlesztési kutatások intenzív időszaka volt. A területfejlesztési törvény 1996-os elfogadását követő években felpezsdült a területfejlesztés: új intézmények

[1] Az MTA doktora, tudományos tanácsadó, egyetemi tanár – MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara, Pécs.

alakultak, formálódtak a különböző térségi stratégiák és koncepciók, az uniós előcsatlakozási források egyre több fejlesztést finanszírozhattak, megszaporodtak a szakmai döntéseket igénylő feladatok. Az európai uniós csatlakozásra való felkészülés teendői között helyet kapott a tudományos kutatás és a szakemberképzés is. E két utóbbi tevékenység szervezésében elért eredményeket illetően Magyarország versenyelőnyre tett szert a csatlakozásra váró országok között. A területfejlesztési kutatások intézményesülésének egy jelentős szakasza lezárult, a regionális tudomány az akadémiai élet számos területén jegyzett diszciplína lett. Létrejöttek a területfejlesztési szakemberképzés egyetemi képzőhelyei, kialakultak a többszintű egyetemi oktatás és kutatás feltételei is.

Az új tudományágazat hosszú távú fejlesztési stratégiájában célkitűzés volt a határon túli magyar regionális tudományi műhelyek megszervezése. E cél megvalósításának egyik eleme volt a regionális tudomány elméletének és módszertanának elsajátítását szolgáló, ugyanakkor a nemzeti közösségek fejlődésének jövőjét is megalapozó kutatási program elindítása. A Kárpát-medence régiói 21. század eleji állapotának alapos felméréséből származó eredmények közreadását szolgálta a ma már tizenhárom kötetből álló – ám még be nem fejezett – sorozat.

E dolgozat egyrészt a magyar regionális tudomány kedvező középeurópai pozíciójának néhány összefüggését mutatja be, másrészt A Kárpát-medence régiói sorozat jubileuma apropóján azt vizsgálja, hogy a határon túli kutatásokkal való tartalmi integráció milyen hatást gyakorol az egységes magyar regionális tudományra és egyszersmind a nemzetstratégiai célok megfogalmazására és megvalósítására.

A regionális tudomány nemzetközi pozíciói

A 19. századi állam- és nemzetfejlődés európai folyamata az egyes országok területi szerkezetét különbözőképpen alakította. A többközpontú államokban (Olaszországban, Németországban, Spanyolországban) az ipari fellendülés, a közlekedési infrastruktúra kiépülése több városi térséget érintett, ezek közel hasonló fejlődési pályán haladtak, a gazdaság parancsnoki posztjai különböző helyekre települtek, a kulturális, a politikai és a közigazgatási intézmények is decentralizált formát

öltöttek. Az egyközpontú országokban (Franciaországban, Ausztriában, Magyarországon, a kelet-közép-európai országok többségében és részben az Egyesült Királyságban) a domináns fővárosokon kívüli perifériák teljesítőképessége gyenge volt, a vasúthálózatot az állam centrumát kiszolgáló sugaras szerkezetben fejlesztették, a kulturális és politikai funkciók is ide összpontosultak (Horváth 2003).

Az erős regionális gazdaságok a politikai állam fejlődését és a nemzeti integrációt változatos módokon befolyásolták. A kiemelkedő ipari érdekkörök általában a termékeik kedvező elhelyezését biztosító integrált nemzeti piacok fejlesztésében voltak érdekeltek, a védővámok tekintetében azonban a nemzeti és a regionális elképzelések között éles ellentétek húzódtak meg. A gazdasági érdekek sokszor meghátrálásra kényszerítették a regionális eliteket, a nemzeti kormányok által nyújtott nemzeti piacvédelem előbbre való volt a területi önkormányzati intézmények önállóságának erősítésénél, a központi kormányzattal való konfrontációnál.

Az állam, a gazdaság és a társadalmi struktúrák kapcsolatrendszerét Nyugat-Európában az elmúlt fél évszázadban állandó változások jellemezték, a hatalom decentralizációját a nemzeti határokat átlépő globális tendenciák is ösztönözték (Keating 1988). Kelet-Európában viszont a merev politikai szerkezet megakadályozta a területi gazdasági reálfolyamatok tényleges kibontakozását (Enyedi 1989).

A globalizációs folyamatok hatásaira az egyes régiók és városok különbözőképpen reagáltak, adottságaik és az alkalmazott stratégiák függvényében nyertesek vagy vesztesek lettek. A negatív következményeket elkerülendő, a helyi és a regionális hatóságok érdekeik védelmére intézkedések egész sorát foganatosították. Az alkalmazkodási stratégiák ugyanakkor az egybeolvadás ellenében az elkülönülést erősítik. Ezt szolgálják például a megélénkülő regionális kulturális mozgalmak és a világ szinte minden pontján egyre eredményesebben fellépő etnikai szervezetek. Kérdés persze, hogy az identitást favorizáló regionális stratégia alkalmas-e a régió nemzeti vagy nemzetközi pozíciójának a védelmére, elegendő fejlesztő erőt jelent-e a régió teljesítőképességének növelésében (Keating–Loughlin 1997).

A regionális tudomány (regional science) helyzetét a tudományágazatok között a társadalmi hasznosság elismertetéséért és az ehhez szorosan kapcsolódó finanszírozási források megszerzéséért folyó versengés határozza meg. A múlt század második felében az Amerikai Egyesült Államokban és Nyugat-Európában nagy számban indultak kutatási programok a társadalom és a gazdaság térszerkezetének tanulmányozására, új elméletek, eszközök és intézmények gazdagították a tudományt és a társadalomirányítás gyakorlatát. A térhez kötődő tudományos problémák kutatására és oktatására intézetek, tanszékek szerveződtek, monográfiákat, könyvsorozatokat jelentettek meg és folyóiratokat alapítottak (Isard 1975).

A tér kutatásával behatóan foglalkozó két alapdiszciplína – a geográfia és a közgazdaságtan – közötti munkamegosztás irányát a geográfus *Maurice Le Lannou* 1949-ben ekképpen körvonalazta: „Azt szeretném, ha... a közgazdászoknak meghagynánk azt a feladatot, hogy felfedezzék az általános szabályszerűségeket... az emberi társadalmak viselkedésében, a termelés és a cserefolyamatok működésében. A mi dolgunk a regionális gazdaságok tarka, jelen idejű, konkrét mivoltának vizsgálata... A földrajztudósok regionális vizsgálatai gyakran szerfölött aprólékos tanulmányokat eredményeznek egy meghatározott területről... túl nagy hangsúlyt kapnak a természetföldrajzi jelenségek, mintha az állam nem avatkozna be, a tőke mozgásának, a kollektív döntéseknek nem volna semmi hatása. A földrajztudós gyakran az adott tér elemzéséhez ragaszkodik, nem tekint a régió politikai vagy adminisztratív keretein túlra. A közgazdász számára éppen ellenkezőleg: a régió rá van utalva más területekre, amelyek számára ellátást és termékeinek piacot jelentenek – a fő szempont az áramlások természete és mennyiségi súlya, amely a régiók egymástól való függésének szempontja fontosságára tereli a hangsúlyt." (Idézi Bourdieu 1985. 8)

Amilyen mértékben a térbeli megközelítés felé fordult a közgazdászok érdeklődése, olyan erővel fogalmazódott meg a hagyományos regionális földrajz megújításának igénye. A sok diszciplináris eredmény ellenére az új gazdaságföldrajz fogalmát, kutatási metodikáját a nemzetközi tudományos közvélemény a közgazdász Paul Krugman munkásságához

köti (Krugman 1991a, 1991b, 2000, 2011). A gazdaságföldrajz prominenseinek ellenvéleményét összegző tézisek cáfolják a közgazdaságtan megújítására tett kísérlet területi megalapozottságának több tételét (Czirfusz 2012; Martin 1999). A gazdaságföldrajz vezető egyéniségei is beleesnek abba a – természetesnek is tekinthető – hibába, hogy tudományágazatuk fejlődésének új útjait vizsgálva megfeledkeznek más tudományágazatok előrehaladásáról. A hagyományos diszciplínák modernizálódásával párhuzamosan ugyanis az integratív tértudomány, a „regional science" fejlődése is gyors léptekkel haladt előre. Önálló tudományágazattá válásának részleteiről még ma is viták zajlanak, a definíció tekintetében azonban letisztult álláspontra jutottak a térrel foglalkozó társadalomtudományi kutatók. Ma már közmegegyezés tapasztalható abban a meghatározásban, hogy a regionális tudomány a térrel foglalkozó társadalomtudományok közös alapfogalmait, elméleteit és módszereit egységes rendszerbe foglaló, a társadalmi és gazdasági jelenségeket és folyamatokat ezek felhasználásával vizsgáló tudomány (Boyce 2004; Boyce–Nijkamp–Shefer 1991; Nemes Nagy 1998; Mészáros 2006).

A regionális tudomány nemzetközi pozíciói jónak tekinthetők annak ellenére, hogy az Egyesült Államokban Walter Isard 2010-ben bekövetkezett halála miatt a hozzá kötődő intézmények működésében elbizonytalanodás tapasztalható. Európában viszont a diszciplína extenzív fejlődése tapasztalható. A kedvező folyamatok fenntartásában a kelet- és közép-európai országok tudományos kutatásainak fejlődése is szerepet játszik.

A regionális tudomány Közép-Európában

A rendszerváltozást követően a térbeli folyamatok iránti ismeretek igénye jelentősen bővült a közép-európai volt szocialista országokban. A területi kutatások intézményi szerkezetében is fontos változások következtek be. Több országban az akadémiai kutatóintézetek nehéz anyagi helyzetbe kerültek, a cseh földrajzi intézetet felszámolták, Bulgáriában földtudományi kutatóközpontot hoztak létre, amelyben a szociálgeográfiának rendkívül szerény lehetőségei vannak. Magyarországon szintén intézeti összevonások voltak, az MTA Regionális Kutatá-

sok Központja két és fél évtizedes sikeres működés után 2012-ben elveszítette tudományirányítási jogosítványait, az országos hálózat meggyengült. Az akadémia átalakításában alkalmazott tradicionális, centralizáló felfogás azt eredményezte, hogy az új kutatóközpont székhelye Budapestre került, a decentralizált tudományirányításban felhalmozott kedvező tapasztalatok vélhetően veszendőbe mennek. A szocialista korszak terület- és településfejlesztési feladatainak kidolgozásában és megvalósításában jelentős szerepet vállaló, nagy intellektuális kapacitásokkal rendelkező állami várostervező intézetek valamennyi országban megszűntek, a privatizáció során kis- és közepes méretű vállalkozásokká alakultak.

Az átalakulás kedvező hatással volt az egyetemi regionális kutatási kapacitásokra, a vidéki nagy egyetemek súlya megnőtt. A kutatás újra az egyetemek egyik fő tevékenységévé vált, a képzés szerkezete is megváltozott. A geográfusképzésben megjelentek az alkalmazott geográfus szakok, amelyeken terület- és településfejlesztési szakemberek oktatása is folyik. A közgazdaságtudományi képzés megújításának egyik eredménye a területi gazdaságtani és regionális politikai képzés megszervezése volt. Ebben Magyarország járt élen, habár az utóbbi három évben a felsőoktatást ért sokkhatások, illetve az államfilozófiában bekövetkezett centralizációs fordulat e szakmai profil zsugorodását váltotta ki.

Internetes adatgyűjtésen alapuló számításaink szerint ma Közép-Európa öt vizsgált országában, kutatóintézeti és egyetemi műhelyekben 900 fő foglalkozik területi kutatásokkal. A kutatói létszám megoszlása országok között és országokon belül is nagy különbségeket mutat (lásd 1. táblázat, 1. ábra).

Az általunk részletesebben megfigyelt országok közül a regionális tudományi kutatások és képzés legjelentősebb potenciálja Lengyelországban található. Poznan, Lódz, Varsó, Krakkó és Wroclaw a legtekintélyesebb regionális tudományi kutatási központok az országban. Magyarország a lista második tagja (a legfontosabb műhelyközpont Pécs és Budapest), itt a kutatóhelyek területi elhelyezkedése is egyenletesebb, mint az azt követő Romániában, ahol mindössze négy városban találunk regionális tudományi műhelyeket. Csehországban is a három legna-

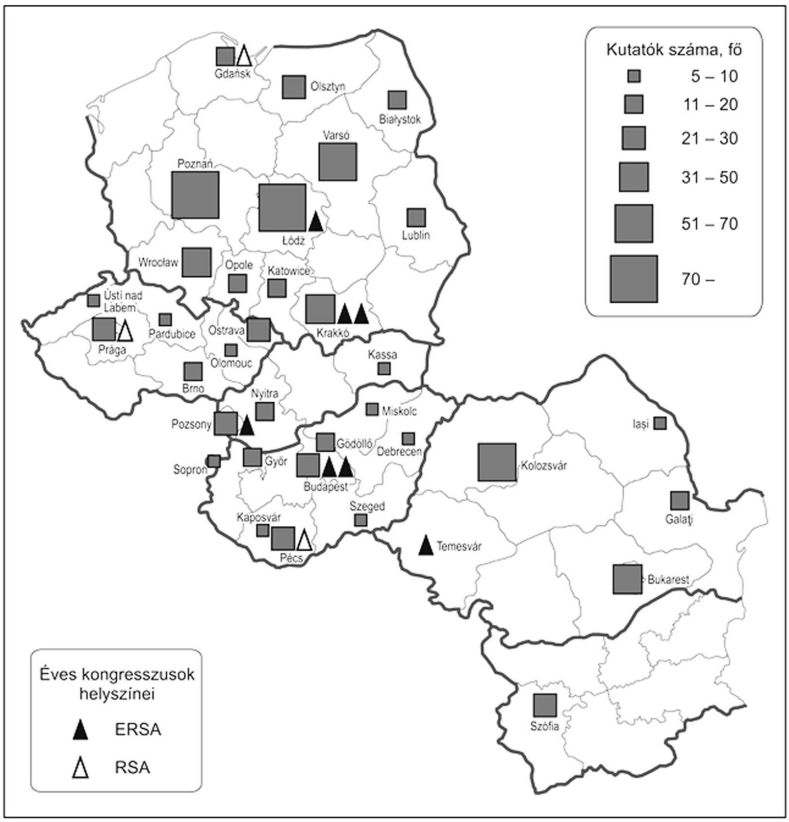
gyobb város tekinthető a regionális kutatások központjának. Szlovákia a regionális tudomány szempontjából ötpólusú.

1. táblázat. A regionális kutatók száma kelet-közép-európai országokban, 2012.

Megnevezés	**A tudományos kutatók száma, fő**	**Megoszlás, százalék**	**A fővárosi kutatóhelyeken foglalkoztatottak aránya, százalék**
Csehország	115	12,6	34,8
Lengyelország	425	46,7	17,5
Magyarország	150	16,5	20,0
Románia	130	14,3	31,9
Szlovákia	90	9,9	33,3
Összesen	910	100,0	20,1

Forrás: *Internetes adatgyűjtés alapján a szerző becslése. Azokat az egyetemi és kutatóintézeti műhelyeket tartalmazza, amelyek elnevezéséből, illetve kutatási programjából és publikációiból a regionális tudományi tematika megállapítható.*

A kutatóhelyeken kívül a területi kutatások fontos intézményei a *tudományos társaságok*. A tudományos társaság a tudományágazat kutatóin kívül a tudományos eredmények alkalmazásában érdekelt gyakorlati szakembereket, a regionális fejlődés iránt érdeklődő értelmiségieket tömöríti. Ezek az értelmiségi szerveződések önálló intézményekként vagy a nemzetközi regionális tudományi társaságok nemzeti tagozataiként működnek. Az első csoportba a magyar és a román regionális tudományi társaság tartozik. A Román Regionális Tudományi Társaság 2000-ben alakult. Jelenleg 140 tagja van. Éves tematikus konferenciáin a román területi kutatási eredményeket ismerteti. *Romanian Journal of Regional Science* címmel folyóiratot jelentet meg évente két számmal. A Magyar Regionális Tudományi Társaság 2002-ban alakult, ma 430 tagot számlál. Éves közgyűléseihez tematikus konferenciák kapcsolódnak. A többi országban a regionális kutatók szerveződései a Euro-

Forrás: A szerző szerkesztése internetes adatforrások felhasználásával.

1. ábra. A területi kutatások egyetemi és akadémiai műhelyei Kelet-Közép-Európában, 2012.

pean Regional Science Association vagy a Regional Studies Association nemzeti tagozataiként jelennek meg. Lengyelországban a Lengyel Tudományos Akadémia Területi Gazdasági Bizottsága (Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN) tekinthető a regionális tudományi kutatások integrációs központjának. A hat munkacsoportot működtető

bizottság három kiadványsorozatot jelentet meg. A Magyar Tudományos Akadémia 1986-ban alapított Regionális Tudományi Bizottságának 115 tagja öt munkabizottságban végzi a munkáját.

A területi kutatási eredmények *publikálása* – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – a 20. század első felében Kelet-Európában is más szaktudományi folyóiratoknál volt lehetséges. Földrajz- és gazdaságtudományi, szociológiai és közigazgatás-tudományi orgánumok jelentették meg a területi folyamatok vizsgálatának eredményeit. A Lengyel Akadémiai Bizottság kiadványsorozatain, a Novoszibirszki Akadémiai Közgazdasági Intézet folyóiratán, illetve a magyar *Területi Statisztika* című folyóiraton kívül az 1980-as évtized közepéig a regionális tudománynak nem voltak saját publikációs fórumai egyetlen országban sem. A rendszerváltozás előtt a magyar *Tér és Társadalom* 1987. évi megjelenése tudományos újdonságnak számított, és nagy érdeklődés kísérte nemzetközi szakmai körökben is.

A folyóirat-alapítások meghatározó időszaka a 2000-es évek első évtizede volt. Több mint két tucat folyóiratot alapítottak regionális kutatásokkal foglalkozó intézmények, kiadók és intézményi konzorciumok. Kelet- és Közép-Európa legfontosabb regionális tudományi folyóiratainak adatait a 2. táblázat tartalmazza.

A regionális kutatások intézményesültségének foka, hagyományai és kutatói kapacitásai befolyásolják a publikációs aktivitást. A lengyel és a magyar publikációs fórumok összetett képet mutatnak. Ebben a két országban jelenik meg a legtöbb regionális tudományi monográfia is. A magyar Akadémiai Kiadó gondozta a Regionális Kutatások Központjának Területi és Települési Kutatások című sorozatát, amelyben – később más kiadó gondozásában Studia Regionum alcímmel – folyamatosan több mint 40 tudományos monográfia jelent meg a magyar regionális tudományi kutatók eredményeiből az elmúlt évtized végéig. Ezt követően az Akadémia Kiadó Modern regionális tudomány című sorozatában jelennek meg a magyar kutatók munkái. Regionális központokban működő, színvonalas lengyel kiadók szép számmal adnak ki regionális tudományi munkákat.

2. táblázat. A legfontosabb regionális tudományi folyóiratok jellemzői

Folyóirat címe	Alapítás éve	Kiadó	Megjelenés gyakorisága/év	Nyelve
Csehország				
Regionalní Studia	2007	Prágai Közgazdaságtudományi Egyetem	4	Angol
Lengyelország				
Biuletyn KPZP PAN	1958	KPZK PAN	Eseti, évi 4–5 kötet. Megjelent 250 kötet.	Lengyel
Studia KPZK PAN	1958	KPZK PAN	Eseti, évi 2 kötet. Megjelent 115 kötet.	Lengyel
Studia Regionalia	1986	KPZK PAN	Eseti, évi 1-2 kötet. Megjelent 32 kötet.	Angol
Studia Regionalne i Lokalne	2000	Varsói Egyetem Regionális és Helyi Tanulmányok Központja	4	Lengyel
Magyarország				
Területi Statisztika	1960	Központi Statisztikai Hivatal	6	Magyar
Tér és Társadalom	1987	MTA Regionális Kutatások Központja	4	Magyar
Falu, Város, Régió	1999	Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kft	3	Magyar
Discussion Papers	1986	MTA Regionális Kutatások Központja	Eseti, évi 4-5 kötet. Megjelent 105 kötet.	Angol
Románia				
Romanian Journal of Regional Science, On-line	2007	Román Regionális Tudományi Társaság	2	Angol
Romanian Review of Regional Studies	2007	Babeş-Bolyai Tudományegyetem Regionális Földrajzi Központ	2	Angol

Forrás: *A szerző adatgyűjtése internetes forrásokból.*

A Kárpát-medencei magyar regionális tudományi műhelyek és a sorozat

Az MTA Regionális Kutatások Intézete több évtizede végez kutatásokat Magyarország régióiban, készít elemzéseket a magyar regionális folyamatokat befolyásoló tényezőkről, a településszerkezet átalakulásáról, összehasonlító vizsgálatokat folytat a hazai és az európai régiók fej-

lesztési gyakorlatáról. A kutatások eredményei két tucat tudományos értekezésben, közel kétszáz könyvben és tudományos gyűjteményben, több száz tudományos közleményben láttak napvilágot Magyarországon és külföldön. Nagy mennyiségű empirikus anyag gyűlt össze az ország különböző régióiban, kisebb térségeiben és településcsoportjaiban zajló folyamatokról, gazdasági, társadalmi és települési jelenségekről. Ez a kutatóintézet készítette el az első regionális fejlesztési koncepciókat, megyei területfejlesztési stratégiákat, város- és kistérség-fejlesztési programokat Magyarországon. E kutatások és fejlesztési munkák során átfogó regionális adatbázisok jöttek létre.

A magyar régiókban az 1990-es évtizedben lejátszódott mély átalakulás tudományos szintézise iránt tudományos és gyakorlati igény is mutatkozott, a régiók helyzetéről, fejlődési potenciáljáról pedig nem állt rendelkezésre részletes tudományos adattár. Az ország természeti nagytájait elemző nagymonográfia-sorozat hat kötete 1969–1989 között jelent meg az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetének gondozásában (Marosi Sándor és Somogyi Sándor szerkesztésében). A Magyar tudománytár 2002-ben kiadott *Táj, település, régió* című második kötete (szerkesztette: Enyedi György és Horváth Gyula) egy fejezetet szentelt a régiók bemutatásának. A Központi Statisztikai Hivatal 1998-ban jelentetett meg adattárat és hozzá csatlakozó rövid értékelést *Magyarország régiói* címmel. Nyugat-Európa több országában viszont megjelentek régiókat feldolgozó, igényesen készült, tudományos sorozatok. Ezek fontos hivatkozási pontot jelentenek a legkülönbözőbb fejlesztési programokban, jelentős szerepet játszanak a területi identitás alakításában.

Magyarország hosszú távú területi stratégiájában a környező országok regionális fejlődési folyamatait és fejlesztési koncepcióit is figyelembe kell venni. A Kárpát-medencét alkotó természeti régiók, gazdasági terek és közigazgatási egységek fejlődésében az 1990-es évtizedben lezajlott politikai változások és gazdasági átalakulások ellentmondásos folyamatokat váltottak ki. A piacgazdaság fokozatos és nehézségekkel terhes térhódítása valamennyi nemzetgazdaságban erőteljes differenciálódáshoz vezetett. A korábbi gazdasági szerkezet összeomlása, az új gazdaság kiépítése különbözőképpen érintette az egyes térsége-

ket, a területi különbségek növekedni kezdtek, a rendszerváltozás előnyei is eltérő területi elhelyezkedést mutatnak. Az uniós tagság távlatos eredménye a Kárpát-medence hajdani, évszázadokon keresztül formálódott integrációs kapcsolatainak modern formában történő újjászerveződése lehet. A térség geopolitikai helyzete, az integrációra való érettség változatos formái miatt természetesen a kívánatos állapot elérése hosszú évtizedekre ad feladatokat politikusnak, kutatónak, gazdasági szakembernek egyaránt.

Az MTA Regionális Kutatások Központja 2001-ben az Új Kézfogás Közalapítvánnyal közös programot dolgozott ki a határon túli magyar térségek helyzetfelmérésének tudományos megalapozására. A kutatás alapvető céljai a következők voltak:

– rendszerezni a régiókról meglévő ismereteket,
– feltárni a régiók fejlődésének mozgatórugóit,
– mozgósítani a regionális fejlesztések intellektuális kapacitásait,
– elősegíteni a térségi stratégiák kidolgozását,
– növelni a magyar közösségek versenyképességét,
– megszervezni és működtetni a magyar regionális tudományi műhelyeket,
– hozzájárulni a magyar regionális tudomány nemzetközi elismertségének erősítéséhez.

E program eredményeként 2003-ban elkészült a Székelyföld (Hargita, Kovászna és Maros megyék) monográfiája. A kötet egyben sikeres módszertani kísérlet is volt a régiómonográfiák szerkezetének, tematikai rendjének meghatározására. A kötet és az annak összeállítását támogató kutatás célja volt az is, hogy megalapozza az önálló székelyföldi régió mellett szóló érveket, a regionális fejlesztési szakemberek pedig jussanak alapos területfejlesztési ismeretekhez. A kutatók azonban idealisták, arra számítottak, hogy először elkészül egy alapos Székelyföld-fejlesztési stratégia, s az annak megvalósításában szerepet vállalók elsajátítják ennek tételeit, a politikusok csak utána lépnek színre. Nem így történt, mert a politikusok gyors sikerre vágynak, s még mielőtt az eredmények megszülettek volna, bejelentették, hogy készül Székelyföld fejlesztési koncepciója. A hírre reagáló vitában a tudomány nem tudott

pontos válaszokat adni a felmerült kérdésekre. Nem járt sikerrel az az elképzelés, amely arra irányult, hogy a Székelyföld mintarégióvá alakítása mutassa meg az ország regionalizálásának gazdasági előnyeit. E kudarc ma különösképpen érvényes tanulsága, hogy a döntést előkészítők, a döntéshozók és a tudomány képviselői között sokkal tartalmasabb együttműködésre van szükség.

Az azóta megjelent tizenhárom kötet (ebből hét határon túli régió) 250 szerzőjének fele határon túli szakember. A kötetekben szereplő közel 4000 bibliográfiai tétel a térségről megjelent publikációk gazdag tárháza. A hátralévő két kötet – Észak-Magyarország és Burgenland – jövőre kerül ki a nyomdából.

A könyvprogramnak nagy szerepe volt abban, hogy a Kárpát-medence több pontján (Kolozsvárott, Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Szabadkán és Újvidéken) fiatal szakemberek regionális kutatásokra műhelyeket alapítottak, PhD-képzésbe kapcsolódtak be. Ma körülbelül ötvenre tehető a regionális tudomány területén rendszeresen publikáló fiatal oktatók, kutatók és fejlesztési szakemberek száma. Valamennyien folyamatos kapcsolatot tartanak a Regionális Kutatások Intézetével. A szakemberek egy része a Pécsi Tudományegyetem Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolájának fokozatot szerzett, végzett vagy beiratkozott hallgatója. A monográfiasorozat hazai és külföldi egyetemek képzési programjaiban tananyagként szerepel.

Az erdélyi és a székelyföldi kutatói közösségek a monográfiák megírásában szerzett tapasztalataikat más kutatásokban és publikációkban hasznosították. A sorozat adta az ötletet a *Románia. Tér, gazdaság, társadalom* című összefoglaló munka (Benedek 2011) elkészítésére, amely széleskörű képet ad az ország regionális fejlődésének sajátosságairól, a román térszerkezet jellemzőiről. Előkészítés alatt van a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézet gondozásában a nagy volumenű regionális kutatások eredményeit megjelentető könyvsorozat is.

A regionális tudomány intézményesülése azonban még kezdeti szakaszban van. A Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet Regionális Tanulmányi Munkacsoportját lehet korszerű tudományszervezés alapján működő kutatási szervezetnek tekinteni. A többi tudományos műhely

alkalmi csoportosulásnak tekinthető, amelyek tagjai egyetemi karok társadalomtudományi tanszékein, gazdasági és pénzügyi intézményekben tevékenykednek, jobbára egyéni kutatást folytatnak, együttműködésük eseti jellegű. Lényeges stratégiai kérdésnek kell tekinteni azt, hogy a magyar nyelvű felsőoktatási intézmények kutatási programjaik egy részét a régiók fejlődési viszonyainak tanulmányozására összpontosíthatnák. Az intézményesült formák perspektivikusabb és tudatosabb kutatási feltételeket teremthetnek a regionális tudomány számára.

Összegzés

A társadalmi-gazdasági terekben zajló folyamatok kedvező és negatív hatásai Kelet- és Közép-Európa 20. századi fejlődésében éppúgy megfigyelhetők, mint a kontinens más részein. A területi szempontok a különböző államberendezkedésű korszakok politikáiban is nyomon követhetők. A regionális sajátosságok alkalmazásában a döntéshozókat kutatási eredmények is segítették. A 20. század utolsó két évtizedében a társadalomtudományok különböző ágainak vizsgálati eredményeit hasznosították a területi jellegű döntések kialakításában. A kommunista korszak hatalmi központjai korlátozottan igényeltek ismereteket a területi folyamatok alakulásáról. A területi kutatások a nemzeti határokon belül zajlottak, a nemzetközi szakmai kapcsolatok – Lengyelország és Magyarország kivételével – gyengék és alkalmiak voltak.

A rendszerváltozást követően a piacgazdaság kiépülése mély regionális átalakulást indított el. A változások irányíthatósága miatt természetes igényként fogalmazódott meg a területi kutatások tematikai és szervezeti fejlesztése egyaránt. Az európai uniós csatlakozás előkészítése újabb impulzusokat adott a kutatásoknak. A 21. század elején valamennyi országban bővültek a nemzeti regionális kutatás műhelyei. A kutatások volumenét, intézményi berendezkedését és területi elhelyezkedését tekintve különbségek figyelhetők meg. Azt állapíthatjuk meg, hogy Lengyelországban és Magyarországon kellő mennyiségben fellelhetők mindazok az elemek, amelyek a regionális tudományt önálló tudományágazatként jelenítik meg (3. táblázat). A többi országban a diszciplináris ismérvek egy része hiányzik vagy gyenge fejlettséget mutat.

3. táblázat. A regionális tudomány diszciplináris ismérveinek fejlettsége

Megnevezés	Cseh-ország	Lengyel-ország	Magyar-ország	Románia	Szlovákia
Kutatóhelyek	■■	■■	■■	■	■
Egyetemi mesterszakok	■■	■■	■■	■	■
Doktori iskolák		■■	■■		
Folyóiratok	■	■■	■■	■	
Könyvsorozatok		■■	■■		
Tudományos társaság és tudományos akadémiai koordinációs szervezet		■■	■■	■	
Nemzetközi regionális tudományi kongresszus	■	■■	■■	■	■

Jelmagyarázat: ■ = Gyengén fejlett; ■■ = Fejlett.

Forrás: A szerző szerkesztése

A magyar regionális tudomány teljesítményének és nemzetközi versenyképességének alakulásában a határon túli műhelyek szerepe is kimutatható. A tudományágazat stratégiai céljai gazdagabbá váltak, új kutatási programok jelentek meg, a regionális tudomány vizsgálati terepe diverzifikáltabb lett. A tudományos szinergiákon kívül nyomon követhetőek e kutatások nemzetstratégiai hatásai is. A regionális kutatások eredményei nyomán alapos ismeretek állnak rendelkezésre a fejlesztési koncepciók kidolgozásához, szakszerű javaslatok kerültek napirendre a kárpát-medencei regionális együttműködés fejlesztésére, illetve nagy mennyiségű tudásanyag halmozódott fel a regionális és a nemzeti identitás elmélyítéséhez.

Irodalomjegyzék

Benedek J. (szerk.) 2011. *Románia. Tér, gazdaság, társadalom*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár

Bourdieu, P. 1985. Az identitás és a reprezentáció. A régió fogalmának kritikai elemzéséhez. *Szociológiai Figyelő* 1. 5–28.

Boyce, D. 2004. A short history of the field of regional science. *Papers in Regional Science* 1. 31–57.

Boyce, D. – Nijkamp, P. – Shefer, D. 1991. *Regional Science: Retrospect and Prospect.* Springer-Verlag, Berlin

Czirfusz M. 2012. A térszemlélet szerepe a regionális tudomány, a gazdaságföldrajz és a közgazdaságtan viszonyában. In: Rechnitzer J. – Rácz Sz. (szerk.): *Dialógus a regionális tudományról.* Széchenyi István Egyetem Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskolája, Magyar Regionális Tudományi Társaság, Győr, 52–59.

Enyedi Gy. 1989. Településpolitikák Kelet-Közép-Európában. *Társadalmi Szemle* 10. 20–31.

Horváth Gy. 2003. *Európai regionális politika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs

Isard, W. 1975. *Introduction to Regional Science.* Prentice-Hall, Englewood Cliff, New Jersey

Keating, M. 1988. *State and Regional Nationalism. Territorial Politics and the European State.* Harvester–Wheatsheaf, London

Keating, M. – Loughlin, J. (eds.) 1997. *The Political Economy of Regionalism.* Frank Cass, London

Krugman, P. 1991a. *Geography and Trade*. MIT Press, Cambridge

Krugman, P. 1991b. Increasing returns and economic geography. In: *Journal of Political Economy* 3. 483–499.

Krugman, P. 2000. A földrajz szerepe a fejlődésben. *Tér és Társadalom 4. 1–21.*

Martin, R. 1999. The new "geographical turn" in economics: some critical reflections. *Cambridge Journal of Economics* 1. 65–91.

Mészáros R. 2006. A társadalomföldrajz és a regionális tudomány Magyarországon. *Magyar Tudomány* 1. 21–28.

Nemes Nagy J. 1998. *A tér a társadalomkutatásban*. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest

Tőzsdén kereskedett alapok (ETF) a hozam–kockázat átváltás tükrében

CSORVÁSI ENDRE[1] – NAGY BÁLINT ZSOLT[2]

A tanulmány napjaink pénzügyi piacainak egyik legnépszerűbb innovációját, a tőzsdén kereskedett alapokat (ETF) veszi górcső alá. Pillanatfelvételt alkotunk ezen alapok teljesítményéről és a hozzájuk kötődő kockázatokról, valamint röviden felvezetjük az aktuális szakirodalmi és szakmai vitát, amely e termékek és a pénzügyi válságok közötti esetleges kapcsolatot övezi.

Kulcsszavak: tőzsdén kereskedett alap, hozam, kockázat, portfólió teljesítmény, szintetikus termékek

JEL kódok: F15; G15

Bevezetés

A tőzsdén kereskedett alapok (Exchange Traded Funds, a továbbiakban ETF) viszonylag fiatal termékek, alig húsz éve jelentek meg a pénzügyi piacokon, ebből kifolyólag nem is annyira ismeretesek az átlagbefektetők körében a hazaihoz hasonló feltörekvő piacokon. Azonban rendkívül elterjedt pénzügyi instrumentumnak számítanak főleg az egyesült államokbeli piacon, de Nyugat-Európában is jelentős mértékű tranzakciókat bonyolítanak le velük. Sikerességüket mi sem jelzi jobban, mint az a tény, hogy 2012 májusáig 1465 különféle ETF működött világszerte, melyek eszközértéke meghaladja az 1200 milliárd dollárt (ETF Industry Association, Month End May 2012 Report).

E tanulmány központi kérdését a tőzsdén kereskedett befektetési alapok kockázatossága alkotja, hiszen nagyon sok befektetési tájékoztató, illetve a befektetési bankok tanácsadói is azt állítják, hogy minimális kockázatot hordoznak, és viszonylag biztos hozamot ígérnek, ennek

[1] MSc hallgató, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kar, Vállalati Pénzügyek Mesterkurzus.

[2] PhD, egyetemi docens, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kar, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet.

alapján „a 21. század legjobb befektetésének" titulálják ezeket a pénzügyi innovációkat. A 2008-ban elkezdődött pénzügyi és gazdasági válság kapcsán egyre több piaci szereplőben és szabályozó szervben feltevődik a kérdés, hogy mennyire biztonságos egy adott pénzügyi instrumentum, mekkora a megvásárlásával létrejött kitettség mértéke.

A téma aktualitását az is alátámasztja, hogy relatív fiatalsága miatt nagyon kis mértékben ismeretes ez a pénzügyi instrumentum a közép-kelet-európai régióban, így Romániában is, ahol csupán 2012 augusztusában indult útjának az első ETF, a Vanguard befektetési társaság által működtetett Tradeville ETF[3].

Az Exchange Traded Funds (ETF) magyarul tőzsdén kereskedett indexkövető alapot jelent. Általában egy nyíltvégű befektetési alap, amely egy meghatározott index kosarában lévő részvényeket képezi le a portfóliójában, a részvény indexben elfoglalt súlyának megfelelő arányban. A legfőbb célja egy alaptermék (általában egy index) hozamának minél hűebb követése és a tranzakciós költségek minél kisebb szinten tartása. Az ETF-et birtokolni vágyó befektető egyetlen, viszonylag kisösszegű tranzakcióval egy jól diverzifikált portfólió tulajdonosa lesz, egyetlen befektetési jegy megvásárlásával a kosárban szereplő összes részvény hozamából részesül befektetésével arányos mértékben. Az egyesült államokbeli értékpapírpiaci felügyelet, a SEC (Securities and Exchange Commission, http://www.sec.gov/answers/etf.htm) oldalán található meghatározás alapján a tőzsdén kereskedett alapok olyan nyílt végű befektetési alapok vagy Unit Investment Trustok, amelyek a következőkben különböznek a nyílt végű befektetési alapoktól:

• Az ETF-eket kibocsátó alapok nem adnak el közvetlenül a széles közönségnek, és csak nagy mennyiségű, kibocsátási egységeknek (*creation unit*) nevezett tömbökben állítják ki őket (20 000–50 000 darab).

• A kibocsátási egységeket általában intézményes befektetők vásárolják meg, jellemzően nem készpénzzel, hanem az ETF-et tükröző részvénykosár ellenében.

[3] A Tradeville ETF a Bukaresti Értéktőzsde BET indexét követi, ennek megfelelően kereskedési szimbóluma TVBETETF.

• Egy kibocsátási egység megvásárlása után az intézményes befektető kisebb részekre osztja azt, és eladja az egyéni részvényeket a kisbefektetőknek a másodlagos piacon.

• Azoknak a befektetőknek, akik el szeretnék adni ETF-jüket, két lehetőségük van: eladhatják az egyéni részvényeket más befektetőnek a másodlagos piacon, vagy eladhatják a kibocsátási egységeket az ETF kibocsátójának. Általában ez utóbbi úgy történik, hogy az alap kibocsátója a portfóliót alkotó részvényeket adja át készpénz helyett.

Szakirodalmi áttekintés

Az elmúlt két évtizedben, az ETF-ek növekvő piaci népszerűségével párhuzamosan az elméleti tanulmányok is inkább ezen eszközök előnyös tulajdonságait igyekeztek kidomborítani. A következőkben bemutatott szakirodalmi áttekintésben elsősorban újabb keletű tanulmányok tükröződnek, főként az ETF-ek pozitív hatásaival kapcsolatosan. A válság óta egyre hangsúlyosabban megjelenő kritikus véleményeket az utolsó alfejezetben külön tárgyaljuk.

Pizzutilo és Kalo (2013) kiemelik, hogy ETF-ek segítségével különösen hatékonyan, alacsony költségek mellett nyílik lehetőség ún. piacsemleges (*market neutral*) befektetési stratégiák megvalósítására. A piacsemleges stratégiák olyan portfóliók összeállítására törekszenek, amelyek kevéssé mozognak együtt a piac egészével, és mint olyan, kevéssé kitettek a piaci kockázatnak. Ezek a piacsemleges stratégiák a legtöbb elemzés szerint növekvő népszerűségnek örvendenek. Ilyen körülmények között előnyös lehet olyan ETF-ek piacra vitele, amelyek közvetlenül leképeznek különböző stílusú piacsemleges eszközöket. Ez mindenképpen lényegesen olcsóbb a brókerdíjak és egyéb tranzakciós költségek tekintetében, mint egy „otthoni készítésű”[4] piacsemleges stratégia.

Bhattacharya és szerzőtársai (2013) tanulmánya azt vizsgálja, hogy az úgynevezett „alapok alapjai” (*funds of funds*) milyen típusú likviditás-áramlásokat eszközölnek az általuk birtokolt befektetési alapok felé.

[4] Azaz egyedi részvényekben felvett hosszú és rövid pozíciók.

A cikk fő hipotézise, amely szerint az átmeneti likviditásgondokkal küzdő alapok likviditás-támogatásban részesülnek az őket birtokló alapok alapjai által, igazolódni látszik. Azonban a szerzők kiemelik, hogy az ETF alapok esetében nem történik ilyen jellegű áramlás, amit a szerzők azzal magyaráznak, hogy az ETF alapok nagyfokú likviditása miatt valójában „nem is szorulnak rá" ilyen jellegű segítségre.

Berger és szerzőtársai (2011) az úgynevezett „határvonal-piacokon" (frontier markets) való befektetések szemszögéből elemzik az ETF-eket. Fő következtetésük, hogy a határvonal-piaci ETF-ek beválogatása egy diverzifikált portfólióba lecsökkenti annak szórását, azaz kockázatát. Ez az eredmény érvényes emelkedő és csökkenő piaci trend mellett egyaránt. Továbbá az egyes alperiódusok vizsgálata és a mintán kívüli tesztelés megerősíti ezt a tételt, melynek értelmében a határvonal-piacok nem integrálódtak (még) a „világpiacba", és emiatt ezek beemelése egy portfólióba a fejlett és feltörekvő piaci befektetések mellé további diverzifikációs előnyökkel kecsegtet.

Egy, az EDHEC Risk Institute által közzétett tanulmányban (Amenc et al. 2010) a dinamikus kockázati technikákon van a hangsúly, amely aláhúzza a kockázatmenedzsment fontosságát az ETF-ekbe való befektetési döntések meghozatalakor. A tanulmány az úgynevezett abszolút hozamú alapokat nevezi meg az ETF-ek egyik elsődleges alkalmazásaként. Az abszolút hozamú alapokban rendszerint alacsony kockázatú kormányzati értékpapír ETF-ek kombinálódnak magasabb kockázatú és hozamígéretű részvény ETF-ekkel.

Egy 2011-es tanulmányban a Pénzügyi Stabilitási Tanács (Financial Stability Board, FSB) felhívja a figyelmet az úgynevezett szintetikus ETF-ek veszélyeire is. Ebben a konstrukcióban az ETF-et kibocsátó befektetési bank készpénzért árusít ETF részesedést, majd a készpénzt egy csereügyletben egy megfelelő index teljesítményére váltja át. Minthogy a csereügylet partnere ugyanaz a bank, ezért a befektetőket fokozottan érinti a bank fizetésképtelenségi kockázata. Ezért a csere alapú ETF-ek az FSB meglátása szerint fontos forrásai a szisztematikus kockázatnak és a pénzügyi „fertőzés-terjedésnek" (FSB 2011).

Egy befektetési szakembereken elvégzett felmérésben (State Street – Wharton 2008) az ETF-ek leggyakrabban megnevezett hátrányai a sok esetben ismeretlen, ki nem tapasztalt indexek elburjánzása, valamint az ETF-ek választékának átláthatatlansága voltak.

Adatok és módszertan

A tanulmány központi kérdését a tőzsdén kereskedett alapok kockázatossága képezi. Annak érdekében, hogy a fontosabb kockázati mérőszámok segítségével elemezni lehessen a kockázatot, az elsődleges feladatot az adatok összegyűjtése jelenti. A Google Finance oldal bizonyult a legjobbnak a historikus adatok összegyűjtése tekintetében, ugyanis napi felbontásban egyetlen más oldal sem tartalmaz árfolyam-értékeket. Ezen adatok összesítése egy Excel táblázat segítségével történt, ahol következő lépésként az árfolyamváltozásokból napi logaritmikus hozamokat számoltunk. A napi loghozamok egyik tulajdonsága, hogy időben összeadhatóak, így a YTD (year-to-date), illetve az 1 havi és 3 havi hozamok egyszerűen kiszámíthatóak.

Ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy mennyire kockázatosak ezek a tőzsdén kereskedett alapok, néhány releváns mutató elemzése szükséges. Az egyik ilyen kockázati mérőszám a szórás, amely az átlagtól való átlagos négyzetes eltérést mutatja. Hasonló mérőszám a piaci béta értéke, amely azt mutatja meg, hogy a piac egységnyi elmozdulása esetén az ETF átlagosan mekkora kilengést mutat. Az 1-nél nagyobb érték azt mutatja, hogy az ETF átlagosan nagyobb kilengést produkál, mint a követendő index, amely nagyobb hozamot, de nagyobb kockázatot is von maga után.

A korrelációs mérőszámok azt mutatják, hogy milyen szoros a kapcsolat az ETF és a követendő alaptermék között. A kapcsolat szorossága sohasem lehet 100%-os a különféle tranzakciós díjaknak és egyéb felmerült költségeknek betudhatóan (az ezek által okozott eltérést nevezik „követési hibának” (tracking error).

A fontosabb portfólió-teljesítménymutatók, amelyeket kiszámoltunk, a szórás, a Sharpe-, illetve Treynor-mutatók, melyeket a következőképpen határozhatunk meg:

A Sharpe-mutató (Sharpe 1966):

$$S = \frac{r_j - r_m}{\sigma_j}$$

ami nem más, mint az aktív (j-edik) portfólió teljes kockázatára (σ_j) jutó többletmegtérülés ($r_j - r_m$).

A Treynor-mutató (Treynor 1965):

$$S = \frac{r_j - r_m}{\beta_j}$$

ami nem más, mint az aktív portfólió szisztematikus kockázatára (β_j) jutó többletmegtérülés ($r_j - r_m$).

Azonban a Sharpe-mutató nem tükrözi teljesen a valóságot, ezért a nevezőben szereplő szórás helyett sokkal helyesebb, ha a relatív szórást használjuk, ugyanis a szórás csak az átlagtól való eltéréseket mutatja, azonban ezek irányát nem.

Ezen mutatók kiszámításakor a kockázatmentes hozamot az egyesült államokbeli 10 éves lejáratú államkötvény hozama jelenti, amely a számítások elvégzésének pillanatában 1,59% volt (2012. május, http://www.tradingeconomics.com/united-states/government-bond-yield). A béta értékek, amelyek a Treynor-mutató kiszámításához szükségesek, a Yahoo Finance oldalán található adatbázisokból származnak.

A továbbiakban néhány jelentős és népszerű tőzsdén kereskedett alap kerül bemutatásra. Megvizsgáljuk, hogy miként alakult az elemzett periódusban az árfolyamuk, hozamuk, arra helyezve a hangsúlyt, hogy mennyire kockázatosak ezek a pénzügyi instrumentumok.

SPDRs – Standard & Poor's Depository Receipts (SPY)

Figyelembe véve a kezelt vagyon nagyságát, annak gyarapodását és az átlagos napi forgalmat, az a következetés vonható le, hogy a világon első helyet foglal el a „Spider"-ként ismert ETF, teljes nevén Standard & Poor's Depository Receipts („SPDRs").

A „Spyder"-t 1993-ban vezették be, mint a legelső tőzsdén kereskedett alapot, tehát a legrégebbi és ezért a legnépszerűbb ETF-nek számít ezen a piacon. Ez az ETF a New York-i Értéktőzsde legreprezentatívabb indexét, az S&P 500-at képezi le.

A számolt érték alapján az S&P 500 Index változása 85,38%-ban magyarázza a SPY ETF mozgását. A különbség az említett tranzakciós és egyéb felmerült költségekből adódik, amely hozzájárul a tracking error kialakulásához.

Dow Jones Industrial Average ETF (DIA)

A Dow Jones Industrial Average ETF, mint neve is mutatja, a Dow Jones Iparági Index árfolyam- és hozamteljesítmény lekövetésére jött létre 1998. január 14-én. A Dow Jones Index az Egyesült Államok legrégibb és leghasználatosabb tőzsdei indexe, amely az ország 30 legnagyobb vállalatának a részvényeit magába foglaló kosár.

Az ETF és a Dow Jones Index esetében is a szórás értéke 0,7%, mivel hozamuk megközelítőleg egyformán alakult az elemzett periódusban. A piaci béta értéke a DIA ETF esetében 0,89, ami azt jelenti, hogy a tőzsdén kereskedett alap kisebb mértékben változik a piac 1%-os elmozdulása esetén. A determinációs együttható (R-négyzet), amely a két termék közti kapcsolat szorosságát jellemzi, magas értéket mutat (a Dow Jones Index hozamában bekövetkezett változás 88,13%-ban magyarázza a DIA ETF hozamváltozását).

PowerShares QQQ Trust, Series 1 ETF (QQQ)

Ezt a tőzsdén kereskedett befektetési alapot 1999. október 10-én vezették be, és a NASDAQ 100-as index teljesítményének követésére jött létre. A NASDAQ index a 100 legnagyobb egyesült államokbeli és nemzetközi, nem pénzügyi szektorban tevékenykedő vállalat részvényportfóliójából létrehozott piaci kapitalizáció súlyozású index.

Ez az ETF azért fontos, mert olyan vállalatoknak a részvényeiből van kialakítva, amelyek különböző országokban, sőt különböző kontinenseken tevékenykednek. Az indexet negyedévente újrasúlyozzák, a piaci kapitalizációban bekövetkezett változásoknak megfelelően.

A releváns mutatókat elemezve megfigyelhető, hogy a NASDAQ 100 indexben szereplő részvényekből kialakított ETF portfólió szórása 0,94%, ami abszolút értékben minimális eltérést mutat az átlagtól. A piaci béta értéke 1,08, ami alapján a tőzsdén kereskedett alap nagyobb mértékben reagál a NASDAQ 100 Index változásaira. A két termék közti kapcsolat szorosságát az is mutatja, hogy a NASDAQ 100 Index változá-

sa 99,64%-ban magyarázza a QQQ ETF-ben bekövetkezett hozamváltozásokat. A következő táblázat összefoglalva tartalmazza a három elemzett ETF releváns mutatóit:

1. táblázat. A kockázat-hozam tekintetében releváns mutatók

Releváns mutatók	**SPY ETF**	**QQQ ETF**	**DIA ETF**
Béta	1,00	1,08	0,89
R	92,4%	0,9982	0,9388
R-négyzet (korreláció)	85,38%	0,9964	0,8813
Szórás	0,8%	0,936%	0,720%
Relatív szórás	17,90	10,50	27,53
Sharpe-mutató	4,35	9,16	1,90
Sharpe-mutató	0,0019	0,0082	0,0005
Treynor-mutató	0,034	0,079	0,015

Forrás: www.google.com/Finance, saját számítás

Összegezve elmondható, hogy az elemzett ETF-ek esetében az ETF hozama az alaptermék hozamához hasonlóan alakult. Nagyon rövid távon, egy, illetve három hónapos periódusban mindhárom vizsgált ETF negatív hozamot produkált, ezzel veszteséget okozva azon befektetők számára, akik rövid távon számítottak az ETF pozitív hozamváltozására.

Azonban az év elejétől számított hozam pozitívan alakult mindhárom tőzsdén kereskedett alap esetében, ebből az következik, hogy egy féléves szintre vetítve egyik pénzügyi instrumentum sem produkált jelentősebb veszteséget a befektetők számára. Ha a korrelációs mutatókat elemezzük, akkor elmondható, hogy 85% feletti a kapcsolat szorossága az ETF és a követendő termék között. A szórás mindhárom esetben 1% alatt alakult, ami azt jelenti, hogy nem volt nagy a volatilitás a piacon, a napi kilengések 2–3% körül alakultak pozitív és negatív irányba is. Ez az elemzés látszólag az egyszerű tőzsdén kereskedett alapok megbízhatóságát támasztja alá, hiszen az ETF-ek hozamalakulása az elvártnak megfelelően alakult, melynek következtében a befektetők stabil hozamot realizáltak. A következő alfejezetben arra próbálunk választ adni, hogy milyen viták övezik manapság az ETF-ekkel történő kereskedést.

Lehetnek-e a tőzsdén kereskedett alapok egy újabb válság okozói?

Az elmúlt időszakban több gazdasági folyóirat hasábjain (*The Guardian, The Wall Street Journal, Ziarul Financiar*) elemezték a különböző gazdasági szakemberek, hogy mennyire kockázatosak a tőzsdén kereskedett alapok. A *The Guardian* 2011. április 17-i kiadásában megjelent cikkben (*IMF raises alarm over exchange traded commodities funds* – Inman 2011) az a gondolat tükröződik, hogy ez az egyik legsikeresebbnek mutatkozó pénzügyi instrumentum magában hordozza egy következő pénzügyi válság csíráit. A Pénzügyi Stabilitási Tanács (Financial Stability Board) szerint az ETF-ek gyors növekedése hasonló a derivatív piac növekedéséhez a subprime válság előtti időszakban.

Jean Claude Trichet, az Európai Központi Bank korábbi elnöke mandátumának idején, 2011-ben ecsetelte bizonyos strukturált ETF-ek veszélyeit, annak lehetőségét javasolva egyben, hogy a szintetikus ETF-ek többé ne használhassák az úgynevezett UCITS[5] címkét. Ennek a javaslatnak, mely azonban végül nem került megvalósításra, az lett volna a célja, hogy az UCITS címke csupán az egyszerű, átlátható befektetési alapokra vonatkozzon (http://www.fundweb.co.uk/global/synthetic-etfs- may-have-to-drop-ucits-label-says-trichet/1039362.article).

Terry Smith (A Tullet Prebon brókercég és a Fundsmith alapkezelő vezérigazgatója) szerint az ETF-ek azért lettek ennyire népszerűek, mert megváltozott a befektetők felfogása és hozzáállása az aktívan kezelt alapok bukása miatt (http://www.terrysmithblog.com/straight-talking/2011/05/etfs-worse-than-i-thought.html). Ezért számára meglepő, hogy a befektetők elfordultak az aktívan kezelt alapoktól, előnyben részesítenek olyan passzívan kezelt alapokat, amelyek rosszabbul teljesítenek, mint a követendő mögöttes termék, és az átlagos alapkezelő menedzserek alulteljesítik az index hozamát. Szerinte a befektetők többsége nem tud különbséget tenni az egyszerű indexkövető alapok, amelyek ténylegesen megvá-

[4] Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities, azaz Transzferálható értékpapír-alapok; ez a címke egyfajta „útlevelet" jelent a befektetési alapok, így az ETF-ek számára is, igazolván, hogy ezek az alapok általános, európai szinten szabályozott követelményeknek felelnek meg.

sárolják az adott index kosarában lévő részvényeket és a szintetikus ETF-ek között, amelyek csere (swap) ügyletekre épülnek, azaz egy harmadik fél fizetési ígéretét tartalmazzák az elért hozamnak megfelelően.

Továbbá a szintetikus ETF-eket arra használják, hogy olyan piacokat tegyenek elérhetővé, amelyek közvetlen módon nem elérhetőek a nagybefektetők számára, mint a kínai részvénypiac, vagy olyan piacok, ahol nagyon kicsi a likviditás, mint a feltörekvő piacokon. Ebben az esetben, minthogy az ETF teljesítménye eltérhet a követendő termék teljesítményétől, továbbá gyakoribb a nagy volatilitású piaci környezet és az ideiglenes likviditási krízis, az összetett ETF-ek esetén fellépő ügyfélkockázat nem elhanyagolható.

Egy másik gond Terry Smith szerint az ETF-fel az, hogy egy hibrid eszköz, ami a nyílt- és zártvégű alapok tulajdonságainak a keverékét hordozza magában. A másodlagos piacon lehetőség adódik az ETF-ek rövidre eladására, amelyre azonban nincs limit. Ugyanakkor a tőzsdén kereskedett alapoknál megtörténhet az, hogy egy befektető olyan ETF-et vásárol meg egy rövidre eladótól, amelynek az új részvényét még nem állították elő. Ezért a befektető nem birtokolja magát a részvényekből álló kosarat, csupán egy ígéretet kap a rövidre eladótól, hogy megkapja majd a befektetési jegyet. Ebből a lehetőségből az a helyzet adódik, hogy ily módon nem történik új részvény létrehozása, ezért az ETF-ek eszközeinek értéke lényegesen kisebb, mint ahogy azt a vételi megbízások mutatják.

Madura és Nivine (2004) azt is kimutatják, hogy az előzetes elvárásokkal ellentétesen, melyek szerint a befektetői túlreagálás inkább az egyedi részvények esetén mutatható ki, mint indexek vagy indexkövető eszközök esetén, az ETF-ekkel való kereskedési adatok is jócskán mutatnak befektetői túlreagálást és az ennek nyomán fellépő árnyomást, tehát az ETF-ek árfolyamát is érintik azok a pénzügyi viselkedéstani tényezők, amelyek spekulatív buborékokhoz vagy egyéb irracionális és veszélyes pénzügyi jelenségekhez vezetnek.

A romániai ETF piac jövője

Romániában csupán 2012 augusztusában indult útjának az első ETF, a Vanguard befektetési társaság által működtetett Tradeville ETF, ezért ilyen rövid idő alatt azt gondoljuk, hogy nem vonhatunk le mesz-

szemenő következtetéseket a romániai ETF piacról. Mindenesetre ennek a pénzügyi instrumentumnak a gyenge jelenléte vagy hiánya a jellemző a kelet-közép-európai térségre.

A régióban elsőként Magyarországon vezették be 2006-ban a BUX ETF nevű tőzsdén kereskedett alapot, amely a BUX Index hozamteljesítményét hivatott követni. A Wallner Andrással és Mátyás Lászlóval, két magyarországi piaci elemzővel folytatott telefonos beszélgetésből kiderült, hogy a BUX ETF a valóságban szinte egyáltalán nem működik, ugyanis nincs megfelelő likviditás, a befektetők nemigen érdeklődnek e pénzügyi instrumentum iránt. Ennek egyik oka lehet a Budapesti Értéktőzsde kis mértékű napi forgalma, ami körülbelül 60 millió euró körül mozog.

Romániában 2011 augusztusában ülésezett a Tőkefelügyeleti Bizottság, amelynek eredményeképpen létrehozták az ETF-ek működési szabályzatát, és megváltoztatták a Bukaresti Értéktőzsde működési szabályzatát annak érdekében, hogy ezen pénzügyi instrumentumok jegyzésre kerülhessenek.

Romániában a befektetési alapok által kezelt vagyon összege 2,1 milliárd USA-dollár, amely messze elmarad a nyugat-európai, illetve egyesült államokbeli piacoktól. Romániai piaci elemzők szerint (http://www.zf.ro/opinii/opinie-adrian-cojocar-de-ce-avem-nevoie-de-etf-uri-pe-bursa-9218324) lenne kereslet az ETF-ek iránt, azonban a befektetők egyelőre nem ismerik ezen pénzügyi termékek összetételét, ezért nem szívesen fektetnének kockázatosnak és ismeretlennek tűnő termékekbe.

Ha a magyarországi példát vesszük alapul, akkor Romániában sem lenne reális esély az ETF-ek működésére a piaci méretből adódóan, ugyanis a Bukaresti Értéktőzsde napi forgalma 7,5 millió euró körül van, amely rendkívül kis érték még a feltörekvő piacok sorában is.

Irodalomjegyzék

Amenc, N. – Felix, G. – Grigoriu, A. 2010. *Risk Control through Dynamic Core-Satellite Portfolios of ETFs: Applications to Absolute Return Funds and Tactical Asset Allocation*. EDHEC-Risk Institute, January 2010

Berger, D. – Pukthuanthong, K. – Yang, J. J. 2011. International Diversification *with* Frontier Markets. *Journal of Financial Economics*, Vol. 101, 227–42.

Bhattacharya, U. –Lee, J. H. – Pool V. K. 2013. Conflicting family values in mutual fund families. *The Journal of Finance,* vol. LXVIII, no. 1, 173–200.

ETF Industry Association, elérhető:

Ferri, A. R. 2008. *The ETF Book: All You Need to Know About Exchange-Traded Funds.* John Wiley & Sons kiadó, Hoboken, New Jersey

FSB 2011. Potential financial stability issues arising from recent trends in Exchange-Traded Funds (ETFs), Financial Stability Board, 2011, lásd: http://www.etf-ia.com/sites/all/themes/etfia/downloads/May-2012-ETF-Data-Assets.pdf, letöltés időpontja: 2012. 06. 15.

Inman, P. 2011. IMF raises alarm over exchange traded commodities funds. *The Guardian*, 2011. 04. 17.

Laise E. 2010. Risks Lurk for ETF Investors. *The Wall Street Journal,* 2010. 02. 01.

Light J. .2012. Beware of 'Leveraged' ETFs. *The Wall Street Journal,* 2012. 05. 11.

Madura, J. – Nivine, I. 2004. Overreaction of Exchange-Traded Funds During the Bubble of 1998-2002. *Journal Of Behavioural Finance*, Vol.5, issue 2, 91–104.

Pizzutilo, F. – Kalo, F. 2013. Market Neutral Diversification for Individual European Investors: A Risk-Return Improving Strategy under the Sand and an Appealing Niche for the ETF Industry. *International Research Journal of Finance and Economics*, issue 104, 179–186.

State Street – Wharton 2008. The Impact of Exchange Traded Products on the Financial Advisory Industry: A Joint Study of State Street Global Advisors and Knowledge@Wharton

Sharpe, W. F. 1966. Mutual fund performance. *Journal of Business* 39, 119–138.

Treynor, J. L. 1965. How to rate management of investment funds. *Harvard Business Review*, 43, 63–75.

Az elemzéshez szükséges adatok a következő, adatbázisokat tartalmazó honlapokról származnak:

www.alletf.com
www.etfdb.com
www.ici.org
www.finance.yahoo.com
www.google.com/finance
www.bloomberg.com
www.etftrends.com

Számítási felhő: kihívás és lehetőség a kis- és középvállalkozások számára

AVORNICULUI MIHAI[1]

A felhő alapú számítástechnika a kis- és nagyvállalatoknak nyújtott informatikai szolgáltatásokat egyaránt forradalmasítja. A tanulmány középpontjában a számítási felhő által a kis- és középvállalkozások számára nyújtott lehetőségek és kihívások állnak. A cégek vezetőinek többsége a felhőszolgáltatásokat még nem látja elég megalapozottnak, kockázatmentesnek ahhoz, hogy felhasználja azokat a vállalati igények kielégítéséhez.

A tanulmányban áttekintjük a számítási felhő fogalmát, megjelenését, a számítási felhő rendszereket, szolgáltatásokat, implementálási módozatokat, valamint a lehetőségeket és kihívásokat a kis- és középvállalkozások számára. A tanulmány célja, hogy a vállalati vezetőknek ötleteket adjon a sikeres fejlődéshez és egyben a számítási felhőben rejlő kockázatok elkerüléséhez.

Kulcsszavak: számítási felhő, KKV, informatikai közmű, számítási felhő szolgáltatások, vállalati átalakulás

JEL kód: M15

Bevezetés

A 21. században az informatika szinte észrevétlenül felszivárgott az internetre. Mivel szinte bárhol a világon internetkapcsolatot létesíthetünk, valamint a böngészők is könnyen elérhetők, ezért nem nagyon érdekel bennünket, hogy hol fut valójában egy adott rendszer, amelyet éppen használunk (Avornicului 2009). A leggyakrabban a GMailt, a YouTube-ot, a Facebookot használjuk. Ezek közül egyik sem fut a saját számítógépünkön vagy mobiltelefonunkon. Ezek mindegyike egy felhőszolgáltatás, amelyet mások is velünk együtt osztanak meg. Ez természetesnek tűnik, ugyanis minket az érdekel, hogy ezeket a szolgáltatásokat minél gyorsabban és olcsóbban érjük el.

[1] Egyetemi adjunktus, PhD, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, e-mail: mihai.avornicului@econ.ubbcluj.ro.

A vállalatok esetében ez egy kicsit másképp történt. A vállalkozások hatalmas összegeket költöttek arra, hogy saját adatközpontokat és rendszereket állítsanak fel. Saját alkalmazottakat képeztek ki arra, hogy ezeket a rendszereket kockázatmentesen üzemeltessék. A klasszikus koncepció szerint minden vezető abból az elképzelésből indul ki, hogy be kell szereznie a legjobb hardver- és szoftverrendszereket, valamint azokat fenn kell tartania. Az új paradigma megjelenése, a számítási felhő által nyújtott lehetőségek választás elé állítják a vállalatok vezetőit. Felteszik maguknak a kérdést, hogy tényleg érdemes-e befektetni saját rendszerek kifejlesztésébe vagy megvásárlásába.

A felhő koncepció az IT szállítók iparát is drasztikusan átalakítja a közeljövőben. Az iparág fontosabb képviselőinek, mint a Microsoft, HP, Dell és sokan mások, akik eddig eladták a komoly rendszereiket, most át kell gondolniuk a stratégiájukat. Ez annak köszönhető, hogy az eladások lassan elapadnak, és a kliensek fokozatosan az online szolgáltatásokra fognak előfizetni.

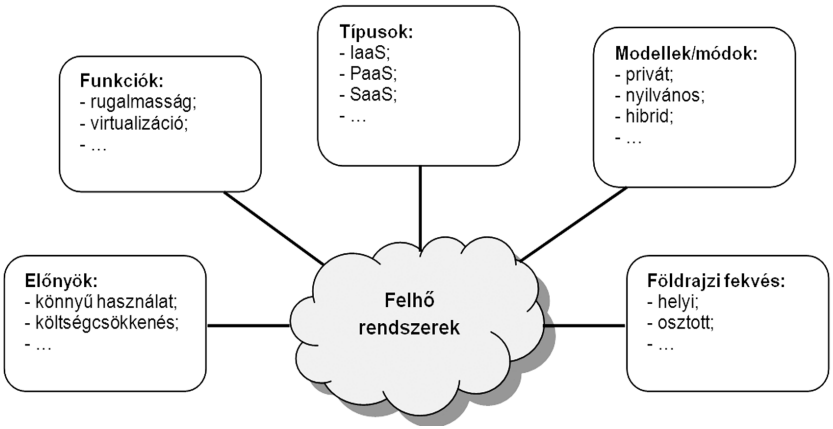
Ebben a tanulmányban áttekintjük, hogy a szakirodalom eddig milyen aspektusait vizsgálta a témának. Kezdetben megpróbáljuk definiálni a számítási felhő fogalmát, majd bemutatjuk a felhő rendszereket és szolgáltatásokat. Végezetül javaslatot teszünk a kis- és középvállalatok számára, hogy miként tudnák kockázatmentesen kihasználni a számítási felhők által nyújtott lehetőségeket.

A számítási felhő fogalma. Az informatika mint közmű

A számítási felhővel az átlagos felhasználó is nap mint nap találkozik, ugyanis használ e-mailt, online szövegszerkesztőket, online naptárakat, virtuális szervereket és még sok mást. Így az adataink sorsa egy másik féltől is függ, ugyanis nem a saját számítógépünkön tároljuk őket. Sok esetben az adatok tárolása kezdetben díjmentes, majd egy bizonyos idő eltelte után fizetnünk kell érte (Avornicului 2010, Sommerville 2010).

A számítási felhő (Cloud Computing) mára már paradigmává vált, és egy olyan gyűjtőfogalom, amelyet a szakemberek többféleképpen értelmeznek. A valóságban azt jelenti, hogy olyan állományokkal, progra-

mokkal és rendszerekkel dolgozunk, amelyek az interneten vannak valahol a „felhőben”, egy vagy több központi szerveren tárolva. A saját számítógépünkön vagy akár mobiltelefonunkon csak a kliens alkalmazások futnak. Ezek az alkalmazások megteremtik a kapcsolatot az üzemeltetővel. A legtöbb esetben valamilyen díjat kell fizetni a szolgáltatásért. Számos szolgáltató reklámozza a szolgáltatásait, amelyeket kezdetben a magánszemélyek vagy vállalatok ingyen vehetnek igénybe.

Forrás: saját szerkesztés

1. ábra. A felhőrendszer főbb aspektusai

Egy elfogadott és egyre népszerűbb definíció a NIST-től (National Institute of Standards and Technology, Egyesült Államok) származik, és ez a következő:

„A számítási felhő (cloud computing) modell révén a felhasználók kényelmesen és igény szerint férhetnek hozzá a megosztott, beállítható informatikai erőforrásokhoz (például nyomtatókhoz, kiszolgálókhoz, tárolókapacitáshoz, alkalmazásokhoz és szolgáltatásokhoz), amelyeket gyorsan és minimális adminisztrációs megterhelés vagy szolgáltatói beavatkozás mellett rendelkezésre lehet bocsátani és fel lehet szabadítani.”

Mi a következőképpen definiálnánk a számítási felhőt: *a számítási felhő egy modell, amely lehetővé teszi a hálózaton keresztüli, kényelmes*

és széleskörű hozzáférést konfigurálható számítási erőforrások egy megosztott halmazához.

Nemeslaki András az informatika közmű jellegét az elektromos árammal való ellátáshoz hasonlítja (Nemeslaki 2012), kezdetben ugyanis minden háztartásnak magának kellett áramot fejlesztenie szél- és vízkerékkel vagy akár gőzgépekkel. A hálózati kapacitás tette lehetővé az önellátás megszűnését és az erőművi vagy közműalapú áramfejlesztés kihasználtságát. Az áramszolgáltatással kapcsolatban természetesnek vesszük, hogy hálózaton keresztül kapjuk, majd szolgáltatási díjat fizetünk mindezért. A számítási felhő az informatika közműjellegű használatát jelenti, ezt illetik a „utility computing" kifejezéssel, amely hasonló az elektromos áram fogyasztásához (Carr 2003).

Stratégiai szempontból nagyon komoly dilemmát vet fel a számítási felhők alkalmazása az egyes kis- és középvállalkozások számára. Nem kérdés, hogy a hatékony vállalati működés érdekében az ilyen típusú informatikai modelleknek jelentős szerepet kell szánniuk a biztonságnak, a személyi jogoknak, a megbízhatóságnak (Youseff et al. 2008).

A számítási felhők által nyújtott szolgáltatások. Felhő típusok

A vállalati stratégia szempontjából kiemelkedően fontos szolgáltatási szegmens alakul ki az informatikai kapacitás internetre való átszerveződésével.

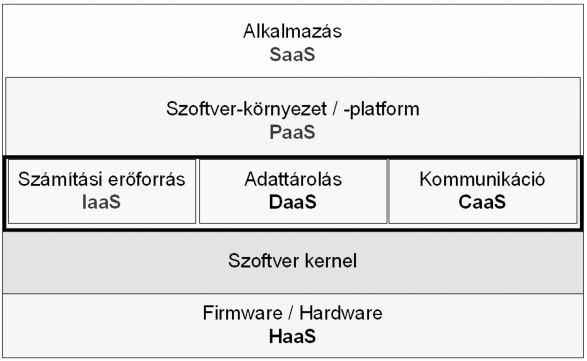
A számítási felhő szolgáltatásként kínálja fel a vállalkozások számára:

- az infrastruktúrát (Infrastructure as a Service – IaaS),
- a fejlesztési platformot (Platform as a Service – PaaS) vagy
- az alkalmazásokat (Software as a Service – SaaS).

A szolgáltatásként kínált *infrastruktúra* (IaaS) az a megoldás, amikor a felhasználó csupán nyers hardveres erőforrásokat kap, vagyis egy virtuális gépet. A 2. ábrán jól látható, hogy a számítási erőforrás-, adattárolás- és kommunikációs szolgáltatások együtt is alkothatnak infrastruktúrát.

A szakirodalom három csoportba osztja a kínált infrastruktúrát (Leech 2007):

- hardvereszközök – ide tartoznak a szerverek, a tárolóeszközök és biztonsági eszközök;

2. ábra. A számítási felhők által nyújtott szolgáltatások

• létesítmények – ide tartozik maga az épület, ahol a hardvereszköz található;

• felügyeleti eszközök – ezek segítségével folyamatosan mérhető a teljesítmény, figyelemmel kísérhetők a folyamatok.

A legismertebb példa az Amazon Web Services, amely a számítási kiszolgálóknak az Elastic Compute Cloud (EC2) számítási felhőt kínálja.

A szolgáltatásként kínált *platform* (PaaS) interneten keresztül elérhető fejlesztőkörnyezetet jelent, amely a számítástechnikai felhőben található. A felhasználó csak a fejlesztőeszközöket használhatja, és az infrastruktúrához nem fér hozzá (Nemeslaki 2012).

A szolgáltatásként kínált platform definiálásához a következő négy tulajdonságot kell azonosítanunk (Keene 2009):

• a rendszernek a saját böngészőnkben működnie kell;

• egykattintásos telepítés jellemzi;

• a beépített felügyeleti eszköz megléte;

• a használat alapú fizetés lehetősége.

Példaként említhetjük a Microsoft-féle Azure-t, a Google App Engine-t és az Amazon Web Services-t.

A szolgáltatásként kínált *szoftver* (PaaS) nem a számítógépre van telepítve, hanem ahhoz a hálózaton keresztül férhetünk hozzá. Ez a típus a legjellemzőbb a mai cloud szolgáltatásokra.

A szolgáltatásként kínált szoftver a következő tulajdonságokkal rendelkezik (Johnston 2010):

• csak a hálózaton keresztül érhető el;

• egy szoftvernek csak egy verziója létezik, és minden felhasználó ugyanazt a verziót használja;

• minden felhasználó ugyanazzal az architektúrával, árakkal és felügyelettel találkozik.

Jelenleg több száz SaaS szolgáltató gondoskodik a legkülönfélébb alkalmazások szolgáltatásáról. Az SaaS szolgáltatásra jó példa a Google Apps, a Salesforce CRM, a LotusLive, a Microsoft Business Productivity Online Suite (BPOS).

Számítási felhő megvalósítási modellek

A számítási felhőket különbözőképpen használhatjuk ki annak függvényében, hogy milyen modellben gondolkodunk. Megkülönböztetünk:

• Privát felhőket (Private Cloud) – ez zárt infrastruktúrát jelent, amely egy cég vagy szervezet saját céljaira épít. Privát felhők tulajdonosai lehetnek például önkormányzatok, bankok vagy nagyvállalatok.

• Nyilvános felhőket (Public Cloud) – ezek a klasszikus felhők, amelyeknek az infrastruktúrájából bárki bérelhet egy részt, megfelelő havidíj kifizetése ellenében.

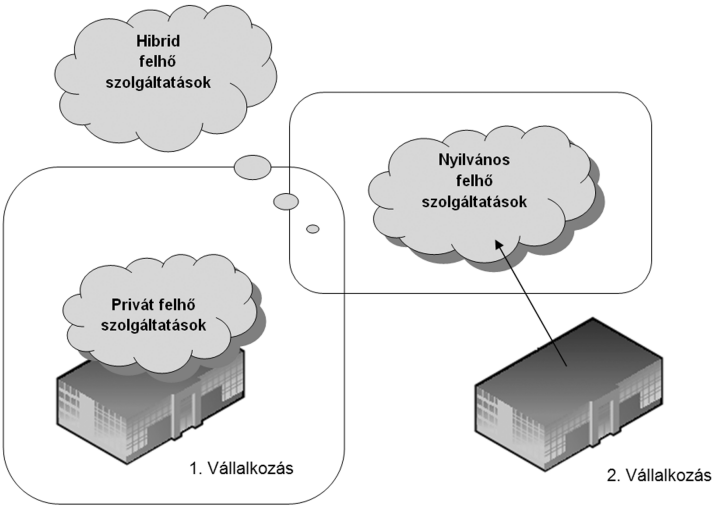
• Hibrid felhőket (Hybrid Cloud) – ez a felhőmodell ötvözi a privát és a publikus felhők előnyeit.

• Közösségi felhőket (Community Cloud) – ezt a számítási felhő modellt közös érdekből (például küldetés, biztonsági követelmények, politika, megfelelőségi szempontok) megosztva használja egy vagy több szervezet és/vagy közösség. A csoport/szervezet vagy egy harmadik fél kezelheti ezt a felhőt, amely lehet helyi és/vagy távoli.

A következő ábra egy privát, nyilvános és hibrid felhő lehetőséget próbál illusztrálni.

A 3. ábrán az 1. vállalkozás privát felhő szolgáltatásokat, a 2. vállalkozás nyilvános felhő szolgáltatásokat használ, és a kettő ötvözete alkotja a hibrid felhőt.

A számítási felhő bérlői általában olyan kisvállalkozások, amelyek nem tudnának kihasználni egy teljes szervert, vagy olyan közepes vál-

Forrás: saját szerkesztés

3. ábra. Privát, nyilvános és hibrid felhő lehetőségek

lalkozások, amelyek szeretnének kiszervezni bizonyos informatikai feladatokat, mint amilyen a levelezés, a weboldal vagy akár a spamszűrő szerver (Saridakis 2002). A felhő szolgáltatások hasznosak lehetnek azoknak a vállalkozásoknak is, amelyeknek folyamatosan változnak a hardveres és szoftveres igényeik.

A kis- és középvállalatok átalakítása a számítási felhő lehetőségeinek a kihasználásával

A kis- és középvállalkozások kevés energiát és pénzt tudnak fektetni a szinte naponta megjelenő, újabb és újabb internetes technológiák és módszerek megismerésébe, illetve azok közül a számukra hasznosak kiválasztásába. Számukra a versenyképesség megtartásának és fokozásának egyik legfontosabb eszköze a legújabb technológiák implementálása és hasznosítása.

A számítási felhő lehetőséget kínál a kis- és középvállalkozások vezetőinek arra, hogy a számítástechnikát sokkal hatékonyabb, haszno-

sabb üzleti szolgáltatássá és a vállalati innováció forrásává formálják (Johnston 2010). A megbízható infrastruktúrákhoz és szolgáltatásokhoz való, igény szerinti hozzáférésen alapuló modelljével a számítási felhő szétválasztja az üzleti kezdeményezéseket a végrehajtásukhoz szükséges informatikai lehetőségektől.

A számítástechnika számára ez alapvető átszervezést és átképzést jelent (Nemeslaki 2012). A vállalkozás számára ez a hatékonyság, rugalmasság, versenyképesség és a különböző szervezetek innovációs potenciáljának átalakítható fejlesztését jelenti – a nagyvállalatoktól a kormányzati szerveken át a kezdő vállalkozásokig és a kis- és középvállalkozásokig.

A számítási felhő képes a hagyományos számítástechnika számos korlátját áthidalni. Az új kezdeményezések nem függnek a rendszerektől és szoftverektől, amelyek felépítése hónapokat vagy akár éveket venne igénybe. A számítási felhő szolgáltatások egyszerűen biztosíthatók a vállalat igényeinek megfelelően, amikor és amekkora mennyiségben szükségesek (Rimal et al. 2009).

A Navigator Informatika Zrt. emlékeztet arra, hogy a bizalmas információkkal dolgozó vállalatok és intézmények, például bankok, telekommunikációs szolgáltatók vagy kórházak informatikai rendszerének számos előírásnak kell megfelelnie, így, ha a felhő alapú IT bevezetése mellett döntenek, figyelembe kell venniük az ezzel járó adatkockázati tényezőket.

A számítási felhő által nyújtott szolgáltatások kihasználása számos előnnyel jár:

• *Költségmegtakarítás* – a vállalkozás alkalmazásait át lehet helyezni felhő alapú szolgáltatásba, hogy csökkenjenek a költségek. Jelenleg szinte lehetetlen teljes adatközpontot a felhőbe áthelyezni, mert ezt egyetlen felhőszolgáltató sem ajánlja. Javasoljuk, hogy a vállalatvezető keresse meg a folyamatai azon alkalmazásait, amelyek esetében előnyös lehet a vállalat számára, hogy a felhőben vannak. Olyan alkalmazásokat keressünk, amelyek az erőforrásokat minden hónapban egy rövid ideig intenzíven használják, majd a hátralévő időben szabadon hagyják, illetve olyan alkalmazásokat, amelyek folyamatosan használnak közepes

mennyiségű erőforrást, ugyanakkor időnként aktivitási csúcsokat produkálnak. Ezek az alkalmazások alkalmasak lehetnek a felhőbe való áthelyezésre, mivel a felhő igény szerint képes skálázni az erőforrásokat.

• *Integráció* – a vállalkozás alkalmazásai könnyen beilleszkednek a számítási felhő többi alkalmazása közé. Ez nem azt jelenti, hogy az integrációs problémák megoldódnak, ugyanis az alkalmazás-kompatibilitással és integrációval foglalkozó IT csoportok ugyanúgy nagy szerepet töltenek be a vállalkozásban, mint a felhőre való áttérés előtt.

• *Rugalmasság* – lehetőséget biztosít a vállalkozásnak, hogy könnyen át tudjon térni különböző szolgáltatásokra. Ha egy kis- és középvállalkozás bevezet egy új szolgáltatást, az nem azt jelenti, hogy a rendszergazda szerepe megszűnik, ugyanis számos helyszíni feladat megmarad. Továbbra is felügyelni kell a felhasználókat és postaládáikat. Az iparágban érvényes adatmegőrzési előírásoknak való megfelelés, valamint az egyéni munkafolyamatok implementálása továbbra is az ő feladata.

• *Használattól függő fizetés* – „pay-per-use" típusú fizetést tesz lehetővé, vagyis az elszámolás a ténylegesen igénybe vett szolgáltatások alapján történik.

• *A vállalat növekedése* – előfordulhat, hogy a vállalat kihívása, az új piacokra való terjeszkedés, új vevők meggyőzése és megszerzése, marketing és hirdetési stratégia végrehajtása, vagy az új termékek és szolgáltatások piacra vitelének felgyorsítása miatt szükség van az informatikai rendszer átalakítására is. A számítási felhő lehetővé teszi a vállalkozásoknak, hogy gyorsan és könnyen növeljék tevékenységüket a vállalat céljainak eléréséhez.

• *Gyors innováció* – a számítási felhő képes egy kis- és középvállalkozás képét átformálni a gyors innováció elősegítésével. Csökkenti az új piacokra való belépés költségét és kockázatát, az új termékekkel és szolgáltatásokkal való kísérletezést, azok kipróbálását, és átlépi a magas szintű együttműködés korlátait.

• *Agilitás* – a számítási felhő modell rugalmas infrastruktúrájával és igény szerinti áraival átírja a vállalaton belüli IT iránti elvárásokat. Lehetőséget teremt a számítástechnikának, hogy a vállalat agilitásának elősegítőjévé váljon.

A számítási felhő bevezetésének vannak kockázatai is. Nézzünk néhányat, amelyekre igen fontos odafigyelni egy kis- és középvállalkozás vezetőjének:

• *Erősen szabványosított* – a szolgáltatás csak úgy lehet olcsó, ha mindenkinek ugyanazt kínálja, és csak minimális mértékben veszi figyelembe az eltérő felhasználói igényeket. Emiatt funkcionalitásában egy felhőszolgáltatás még a kiszervezésnél is rugalmatlanabb: a felhasználó azt kapja, amit a szolgáltató kínál.

• *Adatbennragadás* – a vállalkozások nem tudják átvinni adataikat és programjaikat az egyik helyről a másikra úgy, hogy azok működjenek is. Az adatok felhőből történő kivonásának nehézsége elbizonytalaníthat néhány vállalkozót a számítási felhő bevezetése kapcsán. A vállalkozások benntartása vonzó lehet a számítási felhőszolgáltatóknak, de az ügyfelek így esetleg kiszolgáltatottá válnak az áremeléssel kapcsolatosan.

• *Biztonsági kérdések* – a jelenlegi felhő szolgáltatások alapjában véve nyilvános hálózatok, amelyek jobban ki vannak téve a támadásoknak. Ezen kívül a vállalkozások nem tudják pontosan, hogy adataik hol vannak elhelyezve. Léteznek viszont olyan jogszabályi előírások, amelyek megszabják a felhőben lévő vállalati adatok auditálhatóságát.

• *A hírnév megosztása* – a hívnevet nem a legjobb virtualizálni, ugyanis például egy ügyfél rossz magatartása az egész felhő hírnevét befolyásolhatja.

Az előnyökön és hátrányokon kívül a kis- és középvállalatok vezetőinek meg kell határozniuk azt a felhő modellt, amelyet alkalmazni szeretnének. Számos érv szól mindegyikük mellett.

A nyilvános felhőket gyakran gyorsabb és olcsóbb beüzemelni, mivel ehhez nincs szükségünk szoftver telepítésére. Méretgazdaságosak, az ebből adódó előnyöket pedig a szolgáltató továbbadhatja az ügyfeleknek. Az IT-részleg részéről nem igényel karbantartást, frissítést stb. A kiadás működési költségként könyvelhető el, ami költségvetési szempontból is előnyös a kis- és középvállalkozás számára.

A privát felhők esetében jobban kézben tartható a biztonság, az adatvédelem és a jogszabályoknak való megfelelés, valamint a szolgálta-

tás színvonala, ugyanis ha privát felhőt használunk, szabályozható a sávszélesség, és olyan optimalizációk valósíthatók meg, amelyek a nyilvános felhők esetében nem lehetségesek.

A hibrid és közösségi felhők inkább vállalat-specifikusak, és indokoltabb esetekben használják a kis- és középvállalkozások.

Tanulmányunk összegzéseként röviden összefoglaljuk, hogy egy kis- és középvállalkozás vezetőjének milyen lépéseket kell megtenni egy számítási felhő szolgáltatás igénybevételénél:

• Meg kell vizsgálni, hogy melyik szolgáltatási modell illeszkedik legjobban a kis- és középvállalkozás üzleti stratégiájához. Ez lehet az IaaS, PaaS, SaaS vagy ezek kombinációja.

• A vezetőségnek ki kell választania azt a szolgáltatót vagy szolgáltatókat, amelyek a kívánt szolgáltatást nyújtják.

• El kell készíteni egy SWOT-elemzést, és megvizsgálni, hogy a felhőre való áttérés milyen előnyökkel, lehetőségekkel, hátrányokkal és veszélyekkel jár.

• El kell végezni egy számítást, ami a felhőre való áttéréssel jár, és össze kell hasonlítani azt egy klasszikus saját rendszer költségeivel.

• Alaposan meg kell ismerni a szolgáltatók biztonsági politikáját, előírásait, valamint minősítését.

• A vezetőnek meg kell győződnie arról, hogy a szolgáltatók minden tekintetben megfelelnek-e az EU adatvédelmi irányelveinek.

• A vezetőségnek meg kell győződnie arról, hogy a szolgáltatók az üzleti és szolgáltatási szint megállapodások mellett hajlandók szerződésben garantálni a megrendelő számára elengedhetetlen biztonsági és adatvédelmi követelményeket. Hazánkban a távolsági szerződések feltételeit és körülményeit a 130/2000-es kormányrendelet szabályozza.

• A felhő szolgáltatóval együtt meg kell vizsgálni, hogy a kis- és középvállalkozásra alkalmazandó megfelelőségi kritériumok auditját hogyan lehet elvégezni a felhő környezetben, ebben a szolgáltató hogyan tud vagy akar közreműködni.

Elmondhatjuk, hogy a kis- és középvállalati vezetők jelentős része egyelőre bizonytalan afelől, hogy a felhő alapú szolgáltatások mennyire biztonságosak, 50%-uk már most is használja azokat üzleti, valamint

magáncélra – derült ki abból a felmérésből, amelyet a Microsoft megbízásából a VansonBourne készített több, mint 700, legtöbb 250 főt foglalkoztató közép-kelet-európai cég körében (Kis 2012). A válaszadók 41%-a úgy vélekedett, hogy a felhő biztonságát érintő kérdésekben a szolgáltatásokat kínáló vállalatok nem tájékoztatják kellő mértékben a felhasználókat. Ezzel együtt a cégek 40%-a szerint a kis- és középvállalkozások számára a felhő „alapértelmezett szolgáltatássá" fog válni, amely döntő mértékben kihat majd az üzlet további fejlődésére. A döntéshozók 54%-a úgy látta, egy vállalkozás IT felkészültségén múlik, hogy pusztán túléli a jelenlegi válságot, vagy a növekedés útjára lép.

A román kis- és középvállalkozásoknak csak harmada hallott a felhő fogalmáról, és jelenleg alig több mint 3%-uk használja, derül ki a BSA (Business Softwer Alliance) kutatásából (BSA 2012). Ennek ellenére a felhő alapú szolgáltatásoknak van jövője Romániában is, ugyanis a kis- és középvállalatok körülbelül 10%-a a közeljövőben tervezi ilyennek a bevezetését.

A 300 hazai kis- és középvállalat bevonásával végzett kutatás alapján a felhőszolgáltatások bevezetésének egyik fő akadályát az ismeretek hiánya jelenti Romániában. A BSA (BSA 2012) által publikált adatok szerint a kis- és középvállalatoknak csak mintegy harmada hallott a felhőről, és csak töredékük van tisztában az ebben rejlő lehetőségekkel és az elérhető szolgáltatásokkal.

Következtetések

A számítási felhő lehetővé teszi a kis- és középvállalatok számára, hogy úgy használják a hálózatokat (például az internetet), és úgy férjenek hozzá adataikhoz és alkalmazásaikhoz, hogy azok nem a vállalkozásnál levő számítógépeken találhatók. A számítási felhő paradigma gazdaságosabb hardverhasználatot tesz lehetővé, és segíthet a vállalkozásoknak – különösen a kis- és középvállalatoknak – információtechnológiai költségeik radikális csökkentésében. A számítási felhőt jelenleg is széles körben használják, például a web alapú e-mail-szolgáltatások céljára. A tendencia növekvő, és a várakozások szerint a felhő alapú szolgáltatások 2014-re csaknem 35 milliárd euró bevételt fognak eredmé-

nyezni. A kis- és középvállalatok számára biztosított jelen technikai fejlődés előnyeinek legnagyobb mértékű kihasználását lehetővé tevő megfelelő feltételek támogatása az európai digitális menetrend célkitűzéseinek egyike.

A számítási felhő potenciálisan új, jelentős szolgáltatási iparággá válhat, amely nagyszerű lehetőségeket nyújtana a kis- és középvállalatok számára. A vállalati ügyfelek a számítási felhő révén élvezhetik az alacsonyabb költségek és a korszerű szolgáltatások kínálta előnyöket, ahelyett, hogy saját szoftvert és számítástechnikai eszközöket kellene telepíteniük, illetve karban tartaniuk saját székhelyükön.

Irodalomjegyzék

Avornicului M. 2009. *Data mining în Internet.* Editura RISOPRINT, Cluj-Napoca

Avornicului M. 2010. *Informatikai rendszerek tervezése és menedzsmentje*. Ábel Kiadó, Kolozsvár

BSA 2012. http://ww2.bsa.org/country/Research%20and%20Statistics.aspx 2013. 01. 15.

Carr, N. G. 2003. IT doesn't matter. *Harvard Business Review*, 81. (5.) 41–49.

Jing, H. – McKeown, K. R. 1999. The decomposition of human-written summary sentences. In: *Proceedings of the 22nd International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval*. Berkeley, California, 129–136.

Johnston, S. 2010. *Cloud computing – Application*. http://www.johnstonview.com/ cloud_computing/ 2013. 01. 20.

Keene, C. 2009. What Is Platform as a Service (PaaS)? In: *The Keene View on Web 2.0, Ajax and SaaS:* http://www.keeneview.com/2009/03/what-is-platform-as-service-paas.html 2013. 01. 15.

Kis E. 2012. *A KKV-k a felhőbe mennek*. http://techcorner.hu/keresés?tag=kkv 2013. 01. 15.

Leech, J. 2007. The Rise of Service Oriented IT and the Birth of Infrastructure as a Service. *Business, Technology, Leadership*, CIO.com

Nemeslaki A. 2012. *Vállalati internetstratégia*. Akadémiai Kiadó, Budapest

Rimal, B. P. – Choi, E. – Lumb, I. 2009. A Taxonomy and Survey of Cloud Computing Systems. In: *Fifth International Joint Conference on INC, IMS and IDC.* NCM '09, CPS, 44–51.

Saridakis, T. 2002. A system of patterns for fault tolerance. In: *Proceedings of the 7th European Conference on Pattern Languages of Programs (EuroPLoP),* 535–582.

Sommerville, I. 2010. *Software Engineering.* Addison-Wesley

Youseff, L. – Butrico, M. – Da Silva, D. 2008. Toward a Unified Ontology of Cloud Computing. In: *2008 Grid Computing Environments Workshop,* 1–10.

A közösségépítés művészete. Hogyan használják a romániai non-profit szervezetek a Facebook-oldalakat?

ERŐS LÓRÁNT[1]

A tanulmány azt vizsgálja, hogy a romániai non-profit szervezetek hogyan használják és alkalmazzák a Facebookot a kommunikációs, illetve közösségépítő tevékenységükben. A tanulmány irányadó kutatási kérdései: Hogyan alkalmazzák a romániai nonprofit szervezetek a közösségépítést, illetve a kommunikációs stratégiát a Facebook-oldalukon? Milyen információt osztanak meg a Facebook-oldalukon? Befolyásolja-e a piaci kiterjedés a Facebook jelenlétet? A tanulmányban a webes tartalomelemzés segítségével vizsgáltam 27 nonprofit szervezet Facebook-oldalát. Egy négy tényezős modell segítségével, amely 31 vizsgálandó pontot tartalmaz, elemeztem a Facebook aktivitást. A Facebook használók 8S modelljére alapozva mindössze két szervezet használja ki nagymértékben a Facebook adta lehetőségeket. A nonprofit szervezetek nagy része erőforrás vagy időhiány miatt nem tud folyamatos figyelmet fordítani a Facebook jelenlétre.

Kulcsszavak: online marketing, reklám, közösségi média, Facebook marketing, non-profit szervezetek

JEL kód: M37

Bevezető

Szép, hogy van ez a Facebook, de mire is jó ez nekem? – teszi fel az átlagos felhasználó a kérdést, amikor látja a rengeteg regisztrálót a Facebookon. Napjainkban nem az a kérdés, hogy csatlakozzak-e a Facebookhoz. A kérdés az, hogy hogyan tudom hasznosítani ezt a szervezetem számára. Mostanra, mivel a szociális érintkezések terepe áttolódott a virtuális világ birodalmába, minden szervezet, marketing- és kommunikációs szakember tudja, hogy a kultúra legbefolyásosabb jelenségei a közösségi háló oldalai, mint a Facebook vagy aTwitter (Holzner 2009).

Ebben a tanulmányban azt vizsgálom, hogy a romániai non-profit

[1] MSc hallgató, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kar, Marketing Stratégiák és Politikák Mesterkurzus

szervezetek hogyan használják és alkalmazzák a Facebookot a kommunikációs, illetve közösségépítő tevékenységükben. A cikk végére tisztább képpel fogunk rendelkezni a romániai non-profit szervezetek Facebookon történő kapcsolatépítési és kommunikációs tevékenységéről, amely példaértékű lehet más vállalkozások vagy civil szervezetek számára is.

Elméleti keret. Az on-line kommunikáció és a kapcsolatépítés

Kent és Taylor (1998) az online kapcsolatépítést a PR tevékenység részének tekinti. Több szakember is kiemelte a virtuális közösség építésének fontosságát az érdeklődőkkel való kapcsolatok ápolásában. Több kutatás foglalkozott a különböző virtuális stratégiák vizsgálatával, és ezek eredményeként három stratégia bizonyult hasznosnak a kapcsolatok kialakításában és ápolásában.

Az első ilyen stratégia a *közzététel* vagy beszámoló (bemutatkozó). Ahhoz, hogy ez a stratégia teljesnek bizonyuljon, a szervezeteknek részletes leírást kell közzétenniük az egyesületről és a történelmükről, a honlapukkal összekötő linkeket kell használniuk, fel kell tüntetniük vizuális elemeket (például logót) és a közösségi hálóoldal adminisztrátorának elérhetőségét, nevét (Berman et al. 2007). A Timeline bevezetése által pedig még látványosabbá alakítható a Facebook-oldal a beállítható háttérképnek (*coverphoto*) köszönhetően.

Taylor (et al. 2001) kihangsúlyozta, hogy a weboldalnak hasznosnak kell lennie a látogatók számára. A közösségi oldalak hasznossága a *kapcsolatépítés* második stratégiája, és arra az információra, tartalomra vonatkozik, amelyet a szervezet megoszt a világgal (Crespo 2007). Ezek olyan tartalmak, mint például a képek, videók, egyéb hanganyagok, szöveges üzenetek, posztok, amelyeket a szervezet a közösségi oldalán megjelenít. De ugyancsak ide sorolhatjuk a sajtó megjelenéseket és a szervezeti beszámolókat is. Ezt a stratégiát hasznos tartalom megosztásnak is nevezhetjük.

Az *interakció*, a harmadik kiemelt stratégia fontos szerepet játszik a kapcsolatépítésben. Ide sorolhatjuk az e-mail címek begyűjtésére irányuló folyamatokat, az online adományozás lehetőségének megteremté-

sét, kalendárium vagy eseménynaptár biztosítását, valamint az önkéntesek informálását, hogy milyen lehetőségeik vannak a non-profit szervezetben való tevékenységre (Jo–Kim 2003). Ez a stratégia arra fókuszál, hogy bevonja az érdeklődőket a szervezet tevékenységébe, illetve lehetőséget teremtsen, hogy ezek kapcsolatba lépjenek az intézménnyel.

Waters (et al. 2009) szerint ajánlott fokozott figyelmet fordítani a Facebook-oldalra. Az oldal elhanyagolása, azaz a kommunikációs passzivitás következtében a támogatók vagy adományozók elpártolhatnak a szervezettől. A közösségi média oldalak által hatékonyan érhetők el az érintettek (stakeholderek), ha a non-profit szervezetek megértik, hogy a látogatók hogyan használják az oldalt.

Christ (2005) megjósolta, hogy a közösségi média oldalak a kommunikációs, illetve kapcsolatépítési stratégia újragondolására fogják ösztönözni a PR és marketing szakembereket. A kommunikáció felelősöknek interaktív elemeket kell alkalmazniuk, és folytonos jelenlétet kell elérniük a Facebook használata során. Az állandó és gyakori státuszfrissítések ezt a célt hivatottak szolgálni.

A kutatásom céljai

A tanulmányban a romániai non-profit szervezetek Facebook-tevékenységére fókuszálok. Az elméleti keretben a szakirodalom alapján ismertettem három közösségépítő virtuális stratégiát (bemutatkozó – közzététel, hasznos tartalom megosztás, interakció – érdeklődők bevonása), amelyek relevánsak a kapcsolatépítésben, illetve kihangsúlyoztam a folytonos és rendszeres kommunikáció, a minőségi tartalom fontosságát. Ezek alapján a következő kutatási célokat fogalmaztam meg:

(1) Hogyan alkalmazzák a romániai non-profit szervezetek a közösségépítést, illetve a kommunikációs stratégiát a Facebook-oldalukon?

(2) Milyen tartalmat osztanak meg a romániai non-profit szervezetek a Facebook-oldalukon?

A nemzetközi szinten jelenlevő szervezetek rendszerint nagyobb humánerőforrás kapacitással rendelkeznek, mint a helyi piacon szereplők. Magliveras (2011) szerint a nemzetközi szervezetek lényegesen hatékonyabbak a kihívások leküzdésében, a problémák megoldásában és a

1. táblázat. A vizsgált non-profit szervezetek

Non-profit szervezetek	Rövidítés	Tevékenység-csoport
Fundaţia Dinu Patriciu	FDP	Oktatás
Support 4 Youth Development	S4YD	
Liga Studenţilor din Galaţi	LSG	
Asociaţia M.A.M.E.	MAME	Szociális ellátás
Fundaţia Principesa Margareta	FPM	
Speranţa pentru România	SR	
Asociaţia Pro Vita	APV	
Hospice Casa Speranţei	HCS	Egészségügy
Asociaţia SOS Infertilitatea	ASOS	
Asociaţia React	AR	
Let' s Do It, Romania!	LDR	Környezet-védelem
Mai Mult Verde	MMV	
Terra Mileniul III	TMIII	
Salvaţi Delta	SD	
Salvaţi Copiii	SC	Jogvédelem
Asociaţia Pro Democraţia	APD	
World Vision Romania	WVR	
Centrul Pentru Politici Durabile	CPPD	
Atelier de Inserţiune	AI	Társadalom-fejlesztés
Fundaţia pentru Dezvoltarea Societăţii Civile	FDSC	
ViitorPlus	VP	
Asociaţia Mai Bine	AMB	
Greenpeace România	GREEN	Nemzetközi
Habitat For Romania	HFR	
Unicef Romania	UR	
United Way Romania	UWR	
Caritas	CAR	

Forrás: saját felmérés, 2012. február–2012. március

fejlődésben (korral való haladásban). Ez alapján megfogalmaztam kutatásom harmadik kérdését:

(3) Befolyásolja-e a piaci kiterjedés (nemzetközi jelenlét) a Facebook jelenlétet?

Módszertan

A sokaság, a minta és a mintavételi eljárás meghatározása

A tanulmányban a webes tartalomelemzés segítségével vizsgáltam a non-profit szervezetek Facebook oldalait.

A kutatásomban az alapsokaságot olyan jogilag bejegyzett, hazai non-profit szervezetek alkotják, amelyek rendelkeznek Facebook-oldallal. Összehasonlításképp bevettem az elemzésbe öt nemzetközi, Romániában is működő non-profit szervezetet. A mintavételi eljárás során az elbírálásos mintavételt alkalmaztam. A mintanagyság meghatározásánál egy nem véletlenszerű mintavételt választottam. A legfontosabb ok az volt, hogy nehéz olyan adatbázist találni, amely aktualizált, és tartalmazza a szervezetek internetes elérhetőségét. Az általam vizsgált mintába a nagy és ismert szervezeteket vettem be, mivel csak ezek rendelkeznek és foglalkoznak rendszeresen a Facebook-megjelenésükkel. A romániai non-profit szervezetek nagy része nem rendelkezik Facebook-oldallal. Összesen 27 non-profit szervezet Facebook-aktivitását elemeztem, amelyek 6 különböző tevékenységi csoportban működnek. Ezt az 1. táblázat foglalja össze.

Az elméleti modell

Az elemzés során Waters et al. (2009), valamint Ayu és Abrizah (2011) kutatásai és személyes meglátásaim alapján kialakítottam egy számomra megfelelő modellt, amely által egy sokkal részletesebb képet kaphatunk a non-profit szervezetek Facebook megjelenéséről és PR, illetve marketing tevékenységéről. Az általam vizsgált 31 pontot 4 kategóriába soroltam, amint az a 2. táblázatban látható.

A vizsgált pontok listáját binárisan kódoltam (1=Igen, 0=Nem), ezzel jelezve a Facebook eszközeinek és alkalmazásainak meglétét vagy hiányát a non-profit szervezetek esetében. A non-profit szervezetek Facebook-oldalait 2012. február és március hónapokban vizsgáltam.

2. táblázat. A vizsgált tényezők modellje

Bemutatkozó – közzététel • A szervezet általános bemutatása • A szervezet története • A weblapra mutató link feltüntetése • Logó • Misszió bemutatása • Térkép feltüntetése • Háttérkép *(coverphoto)*	Hasznos tartalom megosztás • Megosztott hírek • Megosztott képek • Videók • Sajtó megjelenések • Kampány összefoglaló • Vitafórum
Interakció – az érdeklődők bevonása • E-mail cím • Telefonszám • Eseménynaptár • Jótékonysági adományok • Önkéntes lehetőségek • Közösségi alkalmazások elérhetőségei • Elektronikus üzlet	Kommunikáció alkalmazása • Posztolt státusz üzenet (március) • Posztolt státusz üzenet (február) • A státusz üzenetek napi frissítése • A státusz üzenetek heti frissítése • A megosztott üzenetekre érkező like-ok • Hozzászólás a státusz üzenetekre (február) • Hozzászólás a státusz üzenetekre (március) • Látogatók hozzászólásai (február) • Látogatók hozzászólásai (március) • Válasz a látogatók hozzászólásaira 24 órán belül

Forrás: saját szerkesztés a fentebb említett metodológia alapján

Az adatok elemzésére használt mutatók

A 31 vizsgált pont alapján megismerhetjük a non-profit szervezetek Facebook kommunikációs, PR és marketing tevékenységeit. Az alkalmazási mutató (*application index*) a Facebook nyújtotta lehetőségek kihasználtsági fokát jelzi. Minden egyes vizsgált pont 1 vagy 0 értéket kap annak függvényében, hogy a válasz igen vagy nem. Pontosabban azt mutatja, hogy kihasználják-e és alkalmazzák-e a táblázatban bemutatott eszközöket vagy sem. Ennek értékét a következő képlet alapján számolhatjuk ki:

$$\text{Alkalmazási mutató} = \frac{\text{Az igen válaszok összessége x 100}}{\text{Az összes vizsgált pont}}$$

Ez a mutató segít megérteni és átlátni, hogy a szervezetek mennyire jártasak a Facebook adta lehetőségek kihasználásában. Továbbá rávilágít a Facebook, mint marketing eszköz használatának és alkalmazásának különbségeire. Ramasamy (2010) az alkalmazási mutató értékei alapján osztályozta a Facebookot használó szervezeteket. Az általa kialakított 8-S modell alapján nyolc típusú Facebook használó létezik:

3. táblázat. A Facebook-használók 8-S modellje

Pontszám tartományok	**Osztályozás, besorolás**	**Leírás**
80–100	Sztár (Skater)	Nagymértékben kihasználja a Facebook adta lehetőségeket.
70–79	Vándor (Strider)	A Facebook jelenlétre és tevékenységre nagyon gyors előrelépés és lendület jellemző.
60–69	Sprinter (Sprinter)	Gyors előrelépés a Facebook alkalmazásában, de a lendület nem harmonikus.
50–59	Sikló (Slider)	Folyamatos előrelépés, de a motivációhiánynak köszönhetően hiányzik a lendület.
40–49	Sétáló (Stroller)	Előrelépés tapasztalható a Facebook alkalmazásában, de a növekedés nem konzisztens.
30–39	Csoszogó (Shuffler)	Kezdte felölelni a Facebookot, viszont lassú ütemben, olyan kihívásoknak köszönhetően, mint például erőforráshiány.
20–29	Kezdő (Starter)	Felismerte a Facebook fontosságát, és elkezdte alkalmazni a tevékenysége során.
20 alatt	Alvó (Sleeper)	Alig kezdte el használni a Facebookot.

Forrás: Ramasamy 2010.

Eredmények

Az eredményeket a három kutatási kérdés köré csoportosítottam.

Hogyan alkalmazzák a romániai non-profit szervezetek a közösségépítést, illetve a kommunikációs stratégiát a Facebook-oldalukon?

Az első kutatási kérdés célja annak a megértése, hogy a romániai non-profit szervezetek hogyan adaptálják az elméleti keretben bemutatott három virtuális közösségépítő stratégiát a közösségi média oldalukhoz, illetve hogyan alkalmazzák a kommunikációt a Facebookon keresztül.

Az eredményekből kiderült, hogy a vizsgált non-profit szervezetek nagy része felismerte a szervezeti bemutató fontosságát. Az általános bemutató szöveget 4, a szervezeti missziót 5, a weblapra mutató linket és a logót 1 kivételével az összes civil társulás elhelyezte a Facebook oldalán. Az Asociaţia M.A.M.E. és a Terra Mileniul III szervezetek 100%-ban alkalmazzák ezen stratégia elemeit. A Timeline korszakának indulása óta (2012. március 31.) még látványosabbá tehető a profil oldal, és mindössze 4 szervezet nem használja. Azok, akik viszont használják, a tevékenységükkel konzisztens háttérképeket állítottak be. Egyesek például a legfőbb értékeiket vagy egy idézetet helyeztek el a képen, míg mások érzelmekre ható elemeket tartalmazó háttérképet állítottak be. Az általam felmért szervezetek közül a szervezet történetét 8, interaktív térképet 7, az oldal adminisztrátorainak elérhetőségét pedig 4 esetben tüntetik fel. Fontos lenne az érdeklődők szempontjából az adminisztrátorok elérhetőségének a megadása. Ez személyiséget teremt a szervezetnek. Fontos, hogy az érdeklődők kapcsolatba léphessenek a szervezeteken belül tevékenykedő személyekkel, akik velük azonos nézetekkel rendelkeznek.

A romániai non-profit szervezetek nem építenek megfelelően a kapcsolatépítés második stratégiájára, a hasznos tartalom megosztására. Ennek a stratégiai pontnak a kihasználtsága 13 szervezet esetében éri el az 50%-ot. A legtöbb esetben a szervezettel vagy a nagyvilágban történt eseménnyel kapcsolatos híreket (20), illetve képeket (18) osztanak meg. A szervezetek megközelítőleg fele töltött fel saját videót, és csupán 2 civil szervezet ágyazott be fórumot a Facebook-oldalába. A videók a szervezet márkáját erősítik, a fórumok pedig nagyszerű lehetőséget teremtenek egy-egy témakör megvitatására az érdeklődőkkel. A non-profit szervezetek nem teszik nyilvánossá a Facebookon a PR erőfeszítéseiket – mindössze 9 posztolta a sajtómegjelenéseit, valamint 2 osztotta meg

egy-egy kampány összefoglalóját a rajongói oldalán. Így az érdeklődők jelentős része nem kap visszacsatolást egy sikeres kampány végrehajtásáról.

Az általam vizsgált mintában szereplő non-profit szervezetek kevés lehetőséget teremtenek az érdeklődőknek, támogatóknak az egyesületbe való bekapcsolódásra, illetve részvételre. A kapcsolatépítés egyik alapfeltétele az elérhetőségünk közzététele, hogy megteremthessük az utat köztünk és az érdeklődő között. A leggyakrabban alkalmazott stratégia a rajongóknak a szervezet életébe való bevonására az e-mail cím közzététele. 15 civil szervezet helyezte el az e-mail címét a Facebook-oldalára, és csak 10 a telefonos elérhetőségét. A vizsgált minta kevesebb, mint fele a stratégia érvényesítése érdekében olyan kiegészítő eszközt alkalmazott, mint az eseménynaptár, 6 szervezet felsorolja az aktuális önkéntes lehetőségeket, 5 különböző alternatívákat is biztosít a jótékonysági adományozásra. A Support 4 Youth Development non-profit szervezet az egyetlen, amelyik feltüntette a Skype, illetve Twitter elérhetőségét is. A mintában egyetlen civil szervezet sem működtet elektronikus üzletet, és 3 esetben is 0%-os ennek a stratégiai pontnak a kihasználtsága. Azaz 3 szervezet egyik bemutatott eszközt sem használja a tevékenysége során.

A kommunikáció alkalmazása volt a negyedik stratégia, amit vizsgáltam. Itt a szervezetek kommunikációs tevékenységére, e tevékenység folytonosságára és eredményességére fókuszáltam. Az eredményességet a látogatók által megosztott hozzászólásokon, bejegyzéseken keresztül és a szervezet oldalán megosztott tartalmakra érkező like-ok számbeli mennyisége alapján mértem. A kutatásban a szervezetek 2012. február és március alatti kommunikációs tevékenységét vettem górcső alá. Az összes non-profit szervezet osztott meg valamilyen tartalmat (hírek, youtube videók, köszöntők stb.) ezekben a hónapokban, legalább hetente frissítették a státusz üzeneteiket, és a látogatóktól is érkezett like, illetve hozzászólás. Igaz, napi rendszerességű kommunikációt csupán 5 szervezet folytatott. Ezek azok a szervezetek, amelyek a vizsgált két hónapban hétköznaponként minden nap tartalommal bővítették a Facebook-oldalukat. A Facebook-oldalon megosztott tartalmakra érkező hozzászólások szintjén a szervezetek passzívabb attitűdöt mutatnak, mint az

érdeklődők. Csak 15-15 szervezet kapcsolódott be a beszélgetésbe, illetve válaszolt a látogatók hozzászólásaira, és csak 6 reagált 24 órán belül ezekre. Ha valaki kérdést tesz fel aFacebookon, akkor érdemes rá azonnal válaszolni. Ez pozitívan hat a rajongókra. Továbbá, legyen szó pozitív vagy akár negatív kommentekről, ajánlott rájuk válaszolni. Ebben a kategóriában a Facebookos kommunikációs lehetőségek kihasználtsága minden szervezet esetében 50% fölött van. 4 civil szervezet érte el a 100%-ot, amely azt mutatja, hogy aktívan kommunikálnak a felhasználókkal. De még mielőtt levonnánk a végső következtetést, szeretném, ha jobban elmélyednénk a non-profit szervezetek kommunikációs tevékenységében.

Az elemzésből kiderült, hogy mindössze a minta fele frissíti átlagosan naponta a státuszüzeneteit (nagyobb, mint 1-es átlagos érték), és 5 szervezet oszt meg új információt 3 vagy 4 naponta. A non-profit szervezetek adminisztrátorai által megosztott tartalmak csak 5 szervezet esetében haladják meg a 10-et a vizsgált 2 hónapban. A like-ok és a kommentek száma tükrözi a státuszüzenetek frissítésének, a különböző tartalmak megosztásának gyakoriságát. A tartalom megosztás gyakorisága és a like-ok, illetve hozzászólások száma között tehát kapcsolat van. A rajongók megtartásának legjobb módja, hogy ha a szervezet beszélget velük. A legjobb, ha érdekes és szórakoztató kérdésekkel, tartalmakkal kommunikál feléjük, mert így fel tudnak építeni néhány hasznos kapcsolati hálót.

Hat civil szervezet esetében is, amelyek naponta aktualizálták a Facebook állapotukat, több mint 1000 like-ot és több mint 100 hozzászólást kaphattak a látogatók részéről. Például a Let's Do It, Romania! (LDR) környezetvédelmi profilú szervezet, amely átlagosan naponta legalább egyszer friss tartalmat osztott meg, összesen 3257 like-ot és 209 hozzászólást szerzett 2012 februárjában és márciusában.

Azonban az új információk publikálásának mennyisége nem tükrözi a Facebook-oldal rajongóinak számát. Ez azt jelenti, hogy a kevesebb rajongóval rendelkező szervezetek is folytatnak gyakori, illetve permanens kommunikációt. Az egyszerű like-nál értelemszerűen jóval fontosabb, hogy mennyire tudja a szervezet aktivizálni a rajongótáborát. A ra-

4. táblázat. A non-profit szervezettípusok a Facebook tevékenység alapján

Pontszám-tartomány	Típusok	A sz. száma	Szervezet	Alkalmazási mutató értéke
80–100	Sztár	1	MMV	84
70–79	Vándor	1	TMIII	77
60–69	Sprinter	7	S4YD	68
			APV	68
			SC	68
			ASOS	61
			SD	61
			WVR	61
			CPPD	61
50–59	Sikló	8	FDP	58
			MAME	58
			AR	58
			LDR	58
			LSG	55
			HCS	55
			AI	55
			VP	52
40–49	Sétáló	3	APD	48
			FDSC	48
			AMB	48
30–39	Csoszogó	2	FPM	39
			SR	35
20–29	Kezdő	0		
20 alatt	Alvó	0		

Forrás: saját szerkesztés

jongók száma nem mondja meg, hogy a Facebook-oldal jó-e vagy sem. A Facebook-oldal akkor jó, ha eléri célját. A célnak pedig sosem a rajongótábor növelésének vagy habzó aktivitás elérésének kell lennie. A Face-

book-oldalnak konkrétabb céllal kell rendelkeznie, mint például erősebb kötődés kialakítása a szervezet, márka iránt. A szervezeteknek arra kell törekedniük, hogy akkor is az érdeklődők előtt legyen a márkájuk, amikor nem használják vagy nincsenek közvetlen kapcsolatban velük.

De itt megjegyezném, hogy azok az oldalak, amelyek több rajongóval rendelkeznek, nagyobb mennyiségben kapnak visszajelzést az érdeklődőktől. Az oldal lájkolóinak száma és a visszajelzések száma között is kapcsolat van. Feltételezhető, hogy nagyobb rajongói tábornak örvendő Facebook-oldalak nagyobb tömeget képesek elérni. Viszont nem elég gyűjteni a rajongókat, aktivizálni is kell őket. A szervezet Facebook rajongói alapból érdeklődőknek tekinthetők, ezért nem elég, ha napi egy állapotfrissítéssel próbálják erősíteni a szervezet imázsát.

A Facebook-használók 8-S modellje alapján a non-profit szervezeteket 8 osztályozási típusba lehet besorolni: Sztár (Skaters), Vándor (Striders), Sprinter (Sprinters), Sikló (Sliders), Sétáló (Strollers), Csoszogó (Shufflers), Kezdő (Starters), Alvó (Sleepers). A 4. táblázat mutatja, hogy csupán 1 szervezet, a Mai Mult Verde tartozik a Sztár kategóriába, amely azt jelenti, hogy a szervezet nagymértékben kihasználja a Facebook adta lehetőségeket. Ugyancsak egy, a Terra Mileniul III tartozik a Vándor kategóriába, amely azt jelenti, hogy folyamatosan és lendületesen alkalmazkodik a közösségi média érájához, fokozatosan integrálja a Facebookot a tevékenységébe a közösségépítés érdekében. Ezekről a non-profit szervezetekről lehet elmondani, hogy a Facebookos közösségépítés nagymesterei. Továbbá 7 szervezet a Sprinter, 10 a Sikló, 3 a Sétáló és 2 a Csoszogó kategóriába tartozik. Ezen kategóriák jellemzőit a 2. táblázat tartalmazza. Az általam vizsgált mintában nincsenek Alvók és Kezdők, tehát a mintában szereplő szervezetek felismerték a Facebook fontosságát, talán még előnyeit is, és kezdenek egyre inkább bekapcsolódni a közösségi média által teremtett világba.

Milyen tartalmat osztanak meg a romániai non-profit szervezetek a Facebook-oldalukon?

A legtöbb, az általam vizsgált mintában szereplő, romániai non-profit szervezet hírek közlésére használja a Facebook-oldalt a kommunikációs tevékenysége során. Ezek a hírek egy közelgő eseményre (mint pél-

dául a Föld vagy a Víz Napja a környezetvédelmi aktivista szervezetek esetében), a szervezet egy rendezvényére vagy éppen zajló kampányra hívják fel a figyelmet (példa az Asociaţia Mai Bine szemétgyűjtő akciója Jászvásáron vagy a Let's Do It, Romania! hasonló kampánya Kolozsváron). A Mai Mult Verde szervezet nyereményjátékot is alkalmazott, mely során a látogatóknak egy egyszerű kérdésre kellett helyesen válaszolniuk, hogy sorsolás után a szerencsés győztes megtekinthesse a *The Lorax* című animációs filmet 3D-ben. De akadnak negatív példák is, mint például az Asociaţia M.A.M.E., melynek célja a társadalom szegényebb rétegeinek megsegítése. A februárban megosztott tartalmak 90%-a értékesítési célú volt, amelyekre rákattintva az érdeklődő a szervezet honlapjának jótékonysági webáruházára került. Nagy népszerűségnek örvendenek továbbá a nőnapi köszöntők, sok like-ot kaptak az efféle tartalmak. A Salvaţi Delta szervezet legtöbb személy által like-olt tartalma egy boldog március 8.-át kívánó fotón szereplő, Kuki nevezetű kutya, aki a szervezet csapatának a tagja. Összesen 179 like-ot kapott ez a megosztott kép. A sajtómegjelenéseket és a kampány összefoglalókat kevés szervezet teszi elérhetővé a Facebook-oldalán keresztül, valamint videókat is alig fele töltött fel a profil oldalukra.

5. táblázat. Megosztott tartalom típusok

Tartalom típusok	**Előfordulás (22)**
Hírek	22
Képek	18
Videók	10
Sajtó megjelenések	9
Kampány összefoglaló	2

Forrás: saját szerkesztés

Befolyásolja-e a piaci kiterjedés (nemzetközi jelenlét) a Facebook-jelenlétet?

A kutatás harmadik része azt vizsgálja, hogy a Romániában is jelenlevő nemzetközi non-profit szervezetek nagyobb figyelmet fordítanak-e a Facebook-jelenlétre, mint a csak hazai piacon működő szervezetek. Az

előbbiekben ismertetett vizsgálati módszer alapján értékeltem 5 különböző tevékenységi csoportba sorolható nemzetközi szervezetet: környezetvédelem (Greenpeace Romania), társadalomfejlesztés (Habitat for Romania), szociális ellátás (Caritas), oktatás (United Way Romania) és jogvédelem (Unicef Romania). A 6. táblázat foglalja össze az eredményeket.

6. táblázat. A romániai és a nemzetközi szervezetek Facebook-tevékenysége közötti különbség

Vizsgált stratégiák	Romániai	Nemzetközi
Bemutatkozó	64,77	62,5
Tartalom megosztás	46,97	60
Interakció, bevonás	31,17	54,3
Kommunikáció	78,18	76

Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy a nemzetközi szervezetek a közösségépítés 3 virtuális stratégiáját jobban kihasználják és adaptálják. A bemutatkozó stratégia pontot megközelítőleg azonos mértékben használják ki a román és a nemzetközi szervezetek (65%, illetve 63%-ban a hazai szervezetek javára). Azonban a tartalom megosztásra és az interakcióra (a szervezet tevékenységébe való bekapcsolódásra) nagyobb figyelmet fordítanak – 60%-ban használják ki a tartalom megosztásra és 54%-ban az interakcióra irányuló stratégiákat, míg a román szervezetek csak 47%, illetve 31%-ban. A Facebookon történő kommunikációt, egy kis eltéréssel, hasonló mértékben alkalmazzák.

Az 5-ből 4 nemzetközi non-profit szervezet testreszabott oldalakkal rendelkezik, valamint a Habitat for Romania elektronikus üzletet is üzemeltet a közösségi oldalán. Nagyobb hangsúlyt fektetnek a PR tevékenységük publikálására is.

A 7. táblázat tartalmazza a nemzetközi non-profit szervezetek Facebookon történő kommunikációs tevékenységét. A Greenpeace Romania és a Habitat for Romania szervezeteket követendő példaként említeném

7. táblázat. A nemzetközi non-profit szervezetek kommunikációs tevékenysége

Kommunikáció	UWR	CAR	GREEN	UR	HFR
Státusz frissítés					
1) Február	4	9	65	12	52
2) Március	3	10	75	8	38
Összesen	7	19	140	20	90
Átlagos napi státuszfrissítés					
Összes üzenet/40 munkanap	0,175	0,475	3,5	0,5	2,25
Átlagos heti státuszfrissítés					
Osszes státusz/8 hét	0,875	2,375	17,5	2,5	11,25
A státuszüzenetekre érkező like-ok					
1) Február	13	14	1641	154	3433
2) Március	16	3	1643	334	540
Összesen	29	17	3284	488	3973
A státuszüzenetekre érkező hozzászólások					
1) Február	1	2	108	8	385
2) Március	0	0	42	6	20
Összesen	1	1	150	14	405
Látogatói üzenetek (posztok)					
1) Február	0	0	0	0	0
2) Március	0	0	0	0	0
Összesen	0	0	0	0	0

Forrás: saját szerkesztés

meg, akik rendszeresen, naponta 2 vagy akár 3 új tartalmat osztanak meg a Facebook-oldalukon. Ez meglátszik a státuszüzenetekre érkező like-ok és kommentek számán – a Greenpeace Romania 3284 like-ot és 150 hozzászólást, míg a Habitat for Romania 3973 like-ot és 405 hozzászólást ért el a vizsgált időszakban –, valamint a szervezeti Facebook oldalak rajongóinak számán is. Pozitív tapasztalat, hogy a tanulmányozott romániai szervezetek közül 4 több mint 10 000 rajongóval (like-olóval) rendelkezik.

Következtetések és javaslatok

A tanulmányból kiderült, hogy bár a romániai non-profit szervezetek nyitottak a Facebook felé, mégsem használják ki teljes mértékben a profil oldalukat az információ-megosztásra, az érdeklődők bevonására és az interakcióra. A közösségépítés művészete ezek alkalmazását feltételezi. A közösségi médiában sokkal fontosabb, hogy érdeklődést keltsünk, mint hogy érdekes legyen, amit megmutatunk.

Nekem úgy tűnik, hogy a szervezetek rádöbbentek az internet, illetve a Facebook értékére és szerepére a szervezet versenyképességének és imázsának fejlesztésében, mégis szkeptikusak ezek hatékonyságával szemben. A Facebook-használók 8-S modellje alapján 8 szervezet a Sikló (folyamatos előrelépés, viszont hiányzik a lendület) és 7 szervezet a Sprinter (gyors előrelépés a Facebook alkalmazásában, de a lendület nem harmonikus) típusba tartozik. Ez alátámasztja a korábbi gondolatomat, miszerint felismerték a közösségi háló gyors bővülését, és szeretnének a Facebookon jelen lenni. Ennek ellenére nem élnek a Facebook nyújtotta összes közösségépítési lehetőséggel. Ritkán töltenek fel multimédiás anyagokat, kampány-összefoglalókat, illetve sajtómegjelenéseket. A szervezeteknek az önkénteseikről készített videókat és fényképeket kellene megosztaniuk a Facebook-oldalukon, és el kell kezdeniük befektetni a közösségépítésbe. A szakismeret hiánya a tanácsadás igénybevételét feltételezi. Az elméleti keretben bemutatott közösségépítés három virtuális stratégiáját tehát nagyobb figyelemmel és jobb kihasználtsággal kell alkalmazniuk.

A Facebook lehetőségeket teremt a hatékonyabb kommunikációra. Egy platform, amely interaktív és kétirányú információcserét tesz lehetővé. A non-profit szervezetek bepillantást nyerhetnek abba, hogy mi az, amit a látogatók szeretnek és hallani akarnak a szervezettől. Végső soron jobban megérthetik a rajongóikat. A posztok (megosztott tartalom), kommentek (hozzászólások) és like-ok a látogatók visszajelzéseit tükrözik. Azok a szervezetek, amelyek naponta friss tartalmat osztanak meg, jóval több visszajelzést kapnak a látogatóktól, interaktívabb a tevékenységük, mint a passzívabb társaiknak. Azonban a tartalom megosztás gyakorisága nem tükrözi a Facebook-oldal rajongóinak számát, de a

több rajongóval rendelkező szervezet az érdeklődők nagyobb részét éri el, így a visszajelzések száma, illetve az interakció minősége is növekedik.

A nemzetközi non-profit szervezetek jobban kihasználják a Facebookban rejlő lehetőségeket, mint a hazai társaik. Testreszabott oldalakkal, rendszeres és érdekes tartalmakkal, sajtómegjelenések közzétételével, elektronikus üzlet alkalmazásával és multimédiás anyagokkal növelik az érdeklődők elkötelezettségét, és interaktív kommunikációt folytatnak. A nemzetközi non-profit szervezetek nagyobb hírnévnek örvendenek, mint a román szervezetek, egyszerre több csatornából, irányból szórnak újabbnál újabb információkat az emberek felé. Éppen ezért erősebb márkával rendelkeznek, és az emberek szívesebben, illetve szenvedélyesebben kötelezik el magukat a non-profit szervezet mellett. Nemzetközi nonprofit szervezeteknek hatékonyabb a Facebook jelenléte.

Akkor beszélhetünk a közösségépítés művészetéről a Facebookon, ha a szervezetek elérik a kitűzött céljaikat. A szervezetek céljának pedig az kell lennie, hogy elkötelezett rajongókat teremtsenek az egyszerű lájkolókból. Azok az érdeklődők, akik pozitív érzésekkel és véleménnyel vannak a szervezetekről, jóval nagyobb értéket, illetve hasznot teremtenek ezek számára. A haszon pedig az önkéntes munkavállalásban, adományozásokban és pozitív szájreklámban tükröződik.

Irodalomjegyzék

Ayu, A. R. – Abrizah, A. 2011. Do you Facebook? Usage and applications of Facebook pages among academic libraries in Malaysia. *The International Information & Library Review* 43, 239–249.

Berman, S. J. – Abraham, S. – Battino, B. – Shipnuck, L. – Neus, A. 2007. New business models for the new media world. *Strategy & Leadership* 35. 23–30.

Christ, P. 2005. Internet technologies and trends transforming public relations. *Journal of Website Promotion* 1. 3–14.

Crespo, R. 2007. Virtual community health promotion. Prevention Chronicles, 4, 75.

Holzner, S. 2009. *Facebook Marketing: Leverage Social Media to Grow Your Business.* Que Publishing, Indianapolis, IL.

Jo, S. – Kim, Y. 2003. The effect of web characteristics on relationship building. *Journal of Public Relations Research* 15(3), 199–223.

Kent, M. L. – Taylor, M. 1998. Building dialogic relationships through the World Wide Web. *Public Relations Review* 24(3), 321–334.

Magliveras, K. D. 2011. Measuring the effectiveness of international organizations: A theoretical approach. 69th Midwest Political Sciences Association Conference, Chicago, 31 March to 3 April 2011.

Ramasamy, R. 2010. Benchmarking Malaysia in the global information society: regressing or progressing. *Journal of CENTRUM Cathedra* 3, 67.

Taylor, M. – Kent, M. L. – White, W. J. 2001. How activist organizations are using the Internet to build relationships. *Public Relations Review*, *27*(3), 263–284.

Waters et al. 2009. Engaging stakeholders through social networking: How nonprofit organizations are using Facebook. *Public Relations Review* 35, 102–106.

A pénzvilág urai[1]
(Könyvrecenzió)

LAKATOS ARTÚR[2]

Mi szükséges ahhoz, hogy úgy íródjon meg egy gazdaságtörténeti munka, hogy nemcsak tudományos értékkel rendelkezzék, de egyúttal bestsellerré is váljon? Természetesen sok függ a címtől is – amelynek kellően figyelemfelkeltőnek kell lennie –, de a szöveg tekintetében a szerzőnek legalább három képességről kell tanúbizonyságot tennie. Elsősorban rendelkeznie kell a megfelelő szakmai tudással, amely megkülönbözteti őt az amatőrök és áltudósok légióitól, akik napjainkban sajnos egyre nagyobb nyilvánosságot kapnak. Másodsorban megfelelő általános műveltséggel kell rendelkeznie, hogy el tudja helyezni a szakmai információt egy szélesebb történelmi-társadalmi keretbe oly módon, hogy az általa nyújtott pluszinformáció releváns legyen bizonyos történelmi folyamatok jobb megértéséhez, az összefüggések megvilágításához, esetenként az eddig meggyökerezett felfogás újraértelmezéséhez. Harmadsorban pedig megfelelő írói vénával is rendelkeznie kell; egy olvasmányos és könnyen érthető írás könnyebben köti le az olvasó – legyen az kritikus szakember vagy lelkes érdeklődő – figyelmét, érdeklődését. Úgy tűnik, Liaquat Ahamed és könyve mindhárom követelménynek maradéktalanul megfelel.

Az arab származású szerző Afrikában született, Angliában nevelkedett, és jelenleg az Amerikai Egyesült Államokban él. Alapfoglalkozását tekintve bankár, de széles látóköre, szerteágazó érdeklődési területe és szakmai sikeressége révén számos dologgal foglalkozik. Több alapítvány kuratóriumának is tagja, ilyen többek között a Brookings Institute, és aktív szerepet vállal a *Journal of Philosophy* című elismert szaklap

[1] Liaquat Ahamed: *A pénzvilág urai. Központi bankárok, akik csődbe vitték a világot*. Fordította: Felcsuti Péter. Corvina Kiadó, Budapest, 2012, 624 oldal.

[2] Kutató, PhD, Román Tudományos Akadémia

megjelentetésében is. Jelen könyve legelőször 2009-ben jelent meg angol nyelven, és nagy sikert aratott, többek között a következő évben megkapta a Pulitzer-díjat is. Magyar fordítása 2012-ben jelent meg, és remélhetőleg idézettségét tekintve alapkönyvvé válik nemcsak gazdaságtörténészek, hanem a huszadik századi történelemmel foglalkozó szerzők munkáiban is.

Magát a könyvet műfajilag elég nehéz behatárolni. A klasszikus történetírói munkához állna a legközelebb, ha a jobb olvasmányosság érdekében nem tördelné a szöveget rengeteg rövid párbeszédleírás és anekdota. A történelmi műfajokon belül, gazdaságtörténeti irányvonala ellenére (vagy mellett) leginkább az életrajzhoz állhatna közel, hiszen az írás nagy részét négy nagyhatalom központi bankjai „erős embereinek", valamint az elméleti közgazdász Keynesnek az életrajza teszi ki. Ezek az életrajzi adalékok viszont a szerző számára csak annyiban érdekesek, amennyiben ezek összekapcsolódnak a két világháború közötti nemzetközi pénzrendszer alakulásának folyamataival.

A könyv központi témája maga a nemzetközi pénzrendszer alakulása. Arra keresi a választ, hogy miért is zajlottak a folyamatok úgy, ahogy napjainkban ismerjük őket: hogyan került válságba az aranyalapú rendszer az első világháború eseményei folyamán, milyen erőfeszítések történtek a világháborút követően a rendszer szanálására, konszolidálására, és hogyan vezettek ezek olyan zsákutcához, amely egy diktatórikus rendszer hatalomra jutásához vezetett Németországban, valamint egy újabb világháború kitöréséhez.

Az angol Montagu Norman, az amerikai Benjamin Strong, a német Hjalmar Schacht és a francia Émile Moreau sorsában sok közös van. Mind a négyen meghatározó, akár lángelménének is nevezhető közgazdászok voltak, mind a négyen hazájuk nemzetgazdaságának jó működéséért küzdöttek politikai és gazdasági téren egyaránt, és fontos szerepet töltöttek be hazájuk központi bankpolitikájának alakulásában. A szerző számára azonban egyértelműen a keynes-i elvek a „szimpatikusabbak", a fentebb említett négy személyiségnek a következőket veti a szemére: *„Azonban e négy férfi egyike sem tudott kilépni a gazdaság és a pénzügyek menedzselésének akkor uralkodó dogmájának, az aranystandard-*

nak a korlátai közül. Képességeik és teljesítményük dacára ragaszkodtak ehhez a dogmához, ami addigra már a világgazdaság számára kényszerzubbonnyá vált. Ez pedig sokba került országaiknak, sőt, az egész világgazdaságnak. Ezért lett a könyv alcíme: Központi bankárok, akik csődbe vitték a világot." (12. o.)

A könyv strukturális szempontból öt aszimmetrikus nagy fejezetre, ezeken belül pedig több alfejezetre oszlik. Az első rész, *A hirtelen támadt vihar* az első világháború kitörésének eddig kevésbé ismert pénzpolitikai aspektusaira helyezi a hangsúlyt, ugyanakkor alfejezeteiben felvezeti a négy „főszereplő" sorsának kezdeteit is. Az alfejezetek igencsak beszédes címekkel rendelkeznek, mint *Egy furcsa, magányos ember, Az ifjú varázsló, Egy megbízható játékos* és *L'inspecteur des finances*. A legutolsó alfejezet, *A pénz tábornokai* az első világháborúban résztvevő nagyhatalmak pénzpolitikájáról, jobban mondva az ezek által tapasztalt nehézségekről és az ezek leküzdésére tett erőfeszítésekről szól. A második rész, amelynek címe *Az özönvíz után* az 1919–1923-as időszakot öleli fel, elsősorban a német jóvátétel és az Egyesült Államok által Európa országainak nyújtott kölcsönök szempontjából nézve. Az alfejezetek címei nem szűkölködnek a humorban, ilyen például az *Uncle Shylock* című, amely az amerikai kölcsönpolitikát elemzi meglehetősen kritikus szemszögből (kicsúcsosodva Calvin Coolidge akkori egyesült államokbeli alelnök anekdotaszerű, híres beszólásával az európai tárgyalópartnereinek, akik a kamatfizetés-feltételek miatt enyhítéseket és halasztásokat kértek: *Végül is felvették a pénzt, nem?*), vagy *Az egy barbár relikvia* című, mely az aranystandardra való visszatérés fölött tör pálcát. Hasonló stílusban íródtak a következő fejezetek is. *Az új vetés* című az 1923–1928 közötti időszakot öleli fel, és olyan folyamatokat, eseményeket ismertet, mint a Dawes-terv annak előzményeivel és következményeivel együtt, Churchill és Stresemann felemelkedése, a francia bankbotrányok és Émile Moreau erőfeszítései a helyzet normalizálására (az alfejezet címe: *Ütközet a frankért,* a maga során ugyancsak beszédes), az amerikai állampolgári „idillikus" élet 1923–1928 között, az izolacionizmus és a Wall Street spekulációi tükrében. A negyedik fejezet, az *Egy újabb szélvihar* az 1928–1933-as gazdasági világválság pénzügyi

aspektusairól szól. A legutolsó fejezet az 1933–1944-es éveket öleli fel, és ahhoz képest, hogy mekkora témalehetőség rejlik ebben az időszakban, meglehetősen rövid. Maga a címe – *Ami ezután történt* – is azt sugallja, hogy a szerző inkább „összecsapta" e részt, az ezt jellemző eseményeket – legalábbis gazdaságpolitikai szempontból – inkább az ezt megelőző évek eseményei egyfajta függelékének tekintve, mintsem önmagukban véve különálló jelenségnek. A könyv politikai-erkölcsi végkövetkeztetése világos, még ha nem is kerül ilyen egyértelmű módon megfogalmazásra: egy jobb válságkezelés esetén nincs náci hatalomátvétel és második világháború sem.

Ugyanakkor a derűs, szellemes stílus és a gördülékeny írásmód – a szerző igyekszik a lehető legkevesebb statisztikai ábrát használni – sem rejti el a szerző ama fél szájjal kimondott szándékát, hogy könyve nem egyszerűen egy új, a megjelenési statisztikákat javítandó történelemkönyv akar lenni, hanem tanulságot hordoz a mai döntéshozók számára is. A két világháború közötti időszak eseményeinek tanulságként, inspirációként és intő példaként kell szolgálniuk a jelenleg is folyamatban levő gazdasági válság kezelésére is, még ha indirekt módon is. A sok újszerű információ, a megnyerő stílus és a benne rejlő üzenet egyaránt hasznos olvasmánnyá teszi ezt a könyvet, szakemberek és érdeklődők számára egyaránt.

Gazdasági hírek

CSOMAFÁY FERENC

Zöld Ipari Innováció

Kolozsváron, 2013. április 3-án a Napoca Szállóban tartották meg a Zöld Ipari Innováció programmal kapcsolatos értekezletet. A rendezvény szervezői – az Innovation Norway, az Észak-Nyugati Regionális Fejlesztési Ügynökség és a European Enterprise Network – bemutatták a program célkitűzéseit (a zöld vállalatok versenyképességének növelése, a zöld innováció támogatása), a módszertani szempontokat, illetve tanácsokat adtak a projektek elkészítésével kapcsolatban: elmondták, hogy milyen feltételeknek kell megfelelni, és melyek a támogatási kérelmekre vonatkozó szempontok. A leendő partnerek keresésére vonatkozó információkkal is szolgáltak (norvég és romániai zöld vállalkozásokkal kapcsolatos lehetséges együttműködés). Az érdeklődők a www.norwaygrants-greeninnovation.no internetes oldalon találnak bővebb információkat.

A fiatalok vállalkozói kultúrájának fejlesztése

A fiataloknál a különböző szintű képzések során nyolc olyan alapkompetenciát kell kialakítani, amelyek a munkaerőpiacon való helytállás feltételei. Ezek közé tartoznak a vállalkozói és a kommunikációs kompetencia. A gazdasági-vállalkozói kultúra kialakítása már iskoláskorban lehetséges és szükséges. Egyes hazai egyetemek és középiskolák megyei szintű vagy országos esettanulmány versenyeket szerveznek középiskolások és egyetemisták számára. 2013. április 5-én zajlott le a Báthory István Elméleti Líceum és a „Báthory 1970” csoport által szervezett III. esettanulmány verseny döntője, amelyen nyolc csapat mérte össze tudását. A verseny témája A megújuló gazdaság kihívásai a XXI. század elején, szakmai támogatója pedig a BBTE Közgazdasági és Gazdálkodástudományi Magyar Intézete volt. A zsűri elnöki tisztét Székely Imre, a BBTE Közgazdasági Karának oktatója látta el, a zsűrizésben három vállalkozó is részt vett.

Kolozsvári Esettanulmány Napok

2013. április 12–14. között szervezte meg a BBTE Közgazdasági és Gazdálkodástudományi Magyar Intézete a Kolozsvári Esettanulmány Napokat. A Kolozsvári Egyetemista Esettanulmány Versenyen, amelynek témája a MOL növekedési stratégiájának kidolgozása volt, tíz csapat vetélkedett, a zsűri az üzleti élet neves vezetőiből állt. Ugyancsak e nagyszabású rendezvény keretében szervezték meg a Középiskolások Üzleti Tanácsadó Versenyét, amelynek kolozsvári döntőjére az 53 benevező csapatból 16 került be. A középiskolások esettanulmányának témája Elektronikus értékesítési megoldások a MOL Románia vállalatnál.

Az uniós források hatékonyabb felhasználása

Andor László, az Európai Bizottság foglalkoztatásért és szociális ügyekért felelős biztosa két napos (2013. április 22–23.) romániai látogatása során Bukarestben részt vett a romák integrációjával kapcsolatos konferencián, tárgyalt Victor Ponta miniszterelnökkel és a kormány több tagjával. Kolozsvári látogatása során a Kolozs Megyei Kereskedelmi és Iparkamara épületében hazai és külföldi cégek vezetőivel találkozott, mely alkalommal felhívta a figyelmet az uniós források hatékonyabb felhasználásának szükségességére, ugyanis Románia 2007 óta az uniós alapok mindössze 15%-át használta fel. Andor a BBTE Európai Tanulmányok Kar hallgatóinak angol nyelven tartott előadást Az európai szociális válság. Van-e megoldás? címmel, ahol kitért arra, hogy a szociális ügyek megoldása az EU tagországainak hatáskörébe tartozik, és arra az Európai Szociális Alapból lehet forrásokat lehívni. Kolozsváron találkozott az önkormányzat képviselőivel és Emil Boc polgármesterrel is, akivel az uniós pénzek önkormányzati szinten történő hatékonyabb felhasználásáról tárgyalt.

Agraria 2013

Kolozsváron 2013 áprilisában az osztrák érdekeltségű Export Consult és az Expo Transilvania közös szervezésében tartották meg a 19. Nemzetközi Agráripari, Élelmezésipari és Állattenyésztési Vásárt, amely Erdély legnagyobb szakkiállítása (országos viszonylatban a máso-

dik). A 20 000 négyzetméternyi kiállítási területen 10 országból 350 kiállító termékeit, modern mezőgazdasági gépeket, fajállatokat tekinthetett meg a látogató. A 19. Agraria keretében a Vidékfejlesztési és Halászati Kifizetési Ügynökség bemutatta tájékoztatási kampányát, melynek szlogenje „Az Országos Vidékfejlesztési Program (PNDR) a falvadba jön". Az értekezleten jelen volt Daniel Constantin mezőgazdasági miniszter, Gheorghe Vuşcan, Kolozs Megye prefektusa, valamint Horea Uioreanu, a Kolozs Megyei Tanács elnöke. A kampány 10 hónapot tart, mely során a szervezők 3200 település gazdáival, illetve a helyi hatóság képviselővel találkoznak. A gazdákat a vissza nem térítendő uniós alapok felhasználásáról tájékoztatják.

Családi farmok támogatása

A mezőgazdasági minisztérium 50 millió eurós támogatást biztosít 1000 családi farm létrehozására. Daniel Constantin mezőgazdasági miniszter szerint ezzel lehetőséget biztosítanak a vidéki vállalkozások számára. Az állam a növénytermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatos projekteket támogatja.

Kínai érdeklődés az erdélyi beruházási lehetőségek iránt

Kína egyik legnagyobb magánvállalkozása, a China Gezhouba Group Corporation (CGGC) alelnökét, Shi Lit fogadta Gheorghe Vuşcan, Kolozs megye prefektusa, majd sajtótájékoztatón ismertették a célokat. Kolozs megyében a kínai vendégek érdekeltek a Tarnica–Lapistya vízierőmű, az észak-erdélyi autópálya, valamint a Regionális Sürgősségi Kórház építésével kapcsolatos beruházásokban, és részt akarnak venni az építkezési munkálatokban. Az általuk tervezett tarnicai vízierőmű bővítése 1,3 milliárd euróba kerül. A küldöttség elment Máramarosszigetre, ahol a Máramarosszigetet Nagybányával összekötő Gutin-hegy alatti alagutat építenék meg. A kínaiak a tervezési és kivitelezési munkát vállalnák fel.

A munkabérek alakulása 2013 márciusában

Romániában az Országos Statisztikai Hivatal közlése szerint 2013 márciusában az előző hónaphoz képest 4,1%-kal növekedett a névleges

bruttó átlagbér, tehát 2231 lej lett. A névleges nettó átlagbér 1617 lej, azaz 4,1%-kal (61 lejjel) nőtt. A legnagyobb nominális nettó átlagbért (5645 lej) a dohányterméket gyártók érték el, a legkisebbet (860 lej) a szállodai és vendéglátóiparban dolgozók kapták. A bérnövekedést az évi prémiumok és az ünnepnapokra adott pénzjuttatások eredményezték.

Inflációs ráta változása, termékek árváltozása

Az Országos Statisztikai Hivatal közlése szerint 2013 márciusában 5,25%, áprilisban 5,29%-os volt az inflációs ráta. Az élelmiszer és nemélelmiszer termékek ára márciusban 0,1%-kal csökkent, a szolgáltatások ára 0,5%-kal nőtt. 2013 márciusában 0,4%-kal nőtt az ipari termékek ára. Az energia ára 6,1%-kal nőtt a 2012. márciusi árakhoz viszonyítva. Ezzel szemben az EU-ban ugyanabban az időszakban az árak csökkentek.

A munkanélküliségi ráta 2013 áprilisában

Az Országos Munkaközvetítő Hivatal közlése szerint Romániában 2013. április végén a munkanélküliségi ráta 5,29 % volt, 0,29%-kal alacsonyabb a márciusihoz viszonyítva. A munkanélküliek száma 467 089 személy. Az Eurostat adatai szerint 2013 áprilisában a legkisebb munkanélküliségi rátát Ausztriában (3,9%), Luxemburgban, Hollandiában (5,2%) és Németországban (5,4%) jegyezték, a legnagyobbat pedig Portugáliában, Lettországban (25,3%), Spanyolországban (24,3%) és Görögországban (21,7%). Az EU-ban a 25 év alatti fiatalok körében igen magas a munkanélküliségi ráta: átlagosan 22,4%, az eurózónában 22,2%, Görögországban 52,7% és Spanyolországban 51,5%.

A hazai kliensrendszer térképe

Kolozsváron a BBTE Politika-, Közigazgatás- és Kommunikációtudományi Kara és az Expert Forum vitát szervezett a román kliensrendszer térképe címmel (Clientelismul românesc: alocările de bani către judeţe şi primării, 2004-2011). A moderátor szerepét Călin Hinţea, a kar dékánja töltötte be. Sorin Ioniţă EFOR elemző egy interaktív térkép és az EFOR 2013-as éves jelentése alapján arról értekezett, hogy a 2004–2011

közötti időszakban hogyan történt az állami pénzekből beruházásra szánt pénzalapoknak a helyhatósági szervekhez (polgármesteri hivatal, megyei tanács) való juttatása, miként valósult meg a pénzalapok elosztása a politikai szimpátia alapján. Mindezeket egy elsőként Romániában alkalmazott kísérleti terv alapján tárgyalta, amelyet Szerbiában, Horvátországban és a Moldovai Köztársaságban is alkalmazni fognak.

RMKT-hírek

Wekerle Sándor Közgazdasági Életműdíj Somai Józsefnek

Nyolcadik alkalommal szervezett tudományos konferenciát a Wekerle Sándor Alapítvány és a bécsi Kheops Automobil-kutató Intézet 2013. április 26-án, Móron. Ez alkalommal a helyi Wekerle Sándor Életművét Gondozó Kulturális és Tudományos Alapítvány életműdíjjal tüntette ki Somai Józsefet, az RMKT tiszteletbeli elnökét (a *Közgazdász Fórum* alapító főszerkesztőjét) az elmúlt évtizedekben végzett szerteágazó tudományos és közéleti tevékenységéért, az oklevél szerint „kimagasló szakmai és közéleti munkásságáért, a pénzügy- és közgazdaságtudomány fejlődése érdekében kifejtett példamutató tevékenységéért". Az alapítvány szabályzata szerint „a Wekerle Sándor Közgazdasági Életműdíjat az a Magyarországon vagy határon túl élő személy kaphatja meg, aki a közgazdaságtan területén hosszú évtizedes, nemzetközi mércével mérve is kimagasló és példamutató életpályát tudhat maga mögött." A Wekerle Sándor Közgazdasági Életműdíjat Osztroluczky Miklós, Wekerle Sándor dédunokája és prof. dr. Svéhlik Csaba nyújtották át. A díjátadási ünnepséget nemzetközi szakmai konferencia követte. Az egyik szekció vezetője Pajzos Csaba és előadója Ciotlăuş Pál RMKT-alelnökök voltak. (Ciotlăuş Pál)

A branding három arca

Március 16-án került megrendezésre A branding három arca című marketing konferencia, melynek keretén belül Erdély legjobb marketing és branding szakértői (Csatlós Pál, a Prometeus Advertising vezérigazgatója, Makkai Bence, az AMM Design kreatív igazgatója, Porcsalmi Bálint kampánytanácsadó, Farkas Levente, a Marketing Iskola alapítója, Szőcs Barna menedzsment tanácsadó, Kádár Magor egyetemi oktató – BBTE, Gönczi Dezső, Góbétermékek PR menedzsere és Farkas András, a PONT csoport képviselője) tartottak előadást minden érdeklődő számára a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karán. A rendezvény szervezését a RIF bonyolította le az RMKT-val és a

MarkeTeam szakkollégiummal közösen. A konferencia, mint ahogyan a cím is elárulja, a branding világába vezette be a résztvevőket. A szakértők három oldalról közelítették meg a témát, pontosabban a sikeres márkaépítés, a személyes branding és az ország branding szempontjából. A konferenciát egy beszélgetés zárta Balázsi-Pál Előddel, a Félsziget Fesztivál kommunikációs igazgatójával. Összesítve el lehet mondani, hogy a rendezvény nemcsak a marketing iránt érdeklődőknek jelentett egy rendkívül hasznos és érdekfeszítő eseményt, hanem bárki számára, akit érdekel a személyes branding vagy a város- és országbranding. (Pálfy András)

Pénzcsinálás – Gazdagodj családosan!

Március 18-án mutatták be Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusának rendezvénytermében Bitai László *Pénzügyi kézikönyv*ét, amely az RMKT gondozásában jelent meg. Az eseményre rendkívül sokan voltak kíváncsiak: a hátsó falhoz tapadó tömegnek pótszéksort kellett betenni, hogy a pénzügyi ismeretek mellett valahogy levegőhöz is jussanak. Aki a digitális világ elkötelezettje, ingyen letöltheti a könyvet a www.magyarmagnas.ro honlapról. Az RMKT, a szerzővel együtt, ezzel a könyvvel szeretné segíteni a kedves olvasót úgy elindulni vagy jobban eligazodni a pénz világában, hogy az ne uralkodjon felette, hanem inkább a szolgája legyen a célként kitűzött magasabb értékek elérésében. (Szécsi Kálmán)

Pénzmágnes – Kulcs a gyarapodáshoz

Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusával és a Magyar Mágnás Egyesülettel közösen március folyamán leraktuk az alapjait az RMKT újabb országos rendezvényének. A Pénzmágnes – Kulcs a gyarapodáshoz egy kétfordulós online pénzügyi tanulmányverseny erdélyi középiskolásoknak. Társaságunk a program koordinálásában és a népszerűsítésben vállalt meghatározó szerepet, amelyet az ügyvezető iroda valósított meg több területi szervezetünk vezetőségének közreműködésével, Brassótól Nagyváradig. Április 25-én délután zajlott le az online verseny első fordulója. A kezdeményezés iránti nagy érdeklődést jelzi, hogy a honlapot 2047-en, a Facebook-oldalt pedig 14 390-en tekintették

meg. A versenyre végül 452 diák regisztrált 67 erdélyi közép- és szakiskolából, a regisztráltak 60%-a töltötte ki az 50 kérdésből álló tesztet. A legtöbb diák a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumból jelentkezett, köszönetképpen ők egy RMKT által felajánlott ajándékcsomagot vehetnek át a második fordulóban. Az összpontszám felét teljesítő diákoknak kiküldünk egy részvételi oklevelet. A verseny nem ért véget, hisz a verseny első 20 helyezettje május 24-én Kolozsváron részt vehet a döntőben. A versenyről bővebben olvashatnak a www.penzmagnes.ro honlapon. (Szőcs Endre)

RMKT-RIF delegáció a 33. FIKOT-on

A gyöngyösi Károly Róbert Főiskola adott otthont 2013. március 22–24. között a XXXIII. Fiatal Közgazdászok Országos Találkozójának (FIKOT), amelynek témáját a 2014 és 2020 közötti európai uniós fejlesztési időszak, valamint az oktatási rendszer megújítása adta. Az idei FIKOT-on előadást tartott többek között Kovács Árpád egyetemi tanár, a Magyar Közgazdasági Társaság és a Költségvetési Tanács elnöke, Baráth Etele volt európai ügyekért felelős miniszter, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság tagja, Cséfalvay Zoltán egyetemi tanár, a Nemzetgazdasági Minisztérium parlamenti és gazdaságstratégiáért felelős államtitkára, Fazekas Károly, a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézete igazgatója és Bajnai Gordon volt miniszterelnök. Az idei FIKOT-on négyfős csapat képviselte a RMKT Ifjúsági Bizottságát, Kozma Dávid és Tóth Emese Nagyváradról, Imre Rácz Előd Kolozsvárról, valamint Szőcs Endre ügyvezető igazgató. A találkozón alkalmunk nyílt egyeztetni az MKT-IB vezetőivel, és átbeszéltük a III. Kárpát-medencei Fiatal Közgazdászok Fóruma (KÁMFOR) szervezési részleteit, amelyet az idén ismét a magyarországi partnereink szerveznek meg Egerben április 19. és 21. között. (Szőcs Endre)

***KözMag* szerkesztőbizottsági gyűlés**

Az első idei *KözMag* szerkesztőbizottsági gyűlésre került sor március 8-án az RMKT székházában. A gyűlés célja az ez évi legfontosabb teendők rögzítése volt. Az első napirendi pontot az új weboldal bemutatá-

sa jelentette, amely nemcsak friss arculatot nyújt a *KözMag* számára, hanem technikai előrelépést is jelent. Megtörtént a feladatok leosztása (Facebook-oldal, 2%-os kampány, EFIKOT-on való részvétel, cikkek lektorálása, a *KözMag* antológia értékesítése). A záró pontot a következő szerkesztőbizottsági gyűlés áprilisi időpontjának leszögezése jelentette. (Pálfy András)

Szociális ösztöndíj

Márciusban sikerült összegyűjteni a Szécsi Kálmán RMKT elnök által meghirdetett szociális ösztöndíj fél évre elégséges pénzalapját. Itt megköszönöm a kolozsvári és udvarhelyi tagszervezeteink felajánlásait, illetve felkérem Önöket további felajánlások megtételére a program további sikere érdekében. (Szőcs Endre)

Az RMKT területi szervezeteinek tevékenysége

Brassó

Kosza Aliz előadása

Április 17-én este népes közönség – helyi vállalkozók, vállalatvezetők, bankszakértők – hallgatta nagy érdeklődéssel Kosza Aliz dinamikus előadását több, mint három órán át a Brassói Hotel Kolping rendezvénytermében. Az előadás témája a business mentoring volt, egy jó mentor – aki nem csupán tanácsadó vagy „coach", hanem ennél jóval több – fontossága a vállalkozások életének bizonyos fordulópontjain. Az elméleti levezetést konkrét esetekkel támasztotta alá az előadó, így a rendezvény izgalmas, közérthető és fölöttébb tanulságos volt. Megismerhettük Kosza Aliz gondolatait a stratégia jelentőségéről az üzleti életben, és gazdag tapasztalatából is bemutatott gyakorlati eseteket. Ez az előadás Kosza Aliz Lélek a businessben elnevezésű rendezvénysorozatának az első eseménye – kíváncsian várjuk a többit. (Sipos Ágnes)

Bukarest

A bukaresti RMKT „újraalapítása"

2013. március 9-én, Bukarestben az RMKT megtartotta az első hivatalos gyűlését, amelyen részt vett több mint negyven közgazdász és

egyetemista. A résztvevőket Gyerkó László RMKT alelnök köszöntötte, majd beszélt a társaság céljairól, tevékenységeiről. Ezután hivatalosan is megtörtént a bukaresti RMKT „újraalapítása". Az elnökség megválasztására március 19-én került sor. A jelenlevők az elnöki tisztségre Duda Tihamért választották. Elfogadták továbbá, hogy a szervezet alelnöki feladatait Kondor Boglárka és Ványolós Előd lássa el, valamint a titkári hatásköröket Bara Csongor gyakorolja az elkövetkező hat hónapban. Duda Tihamér, mint elnök felel a vezetőség csapatmunkájának megszervezéséért és döntéseiért, vigyázva, hogy azok összhangban legyenek az RMKT Bukarest tagjainak érdekeivel. Megválasztásakor reményét fejezte ki, hogy sikerül kialakítani egy szoros együttműködést a Bukaresti Magyar Diákszövetség (BMDSZ) tagjaival, melyre Bara Csongor titkár, az utóbbi szervezet elnöke lesz segítségükre. Kondor Boglárka alelnök a pénzügyi kérdésekért felel, míg Ványolós Előd alelnök a kapcsolattartást, szponzorok keresését, terepmunkát jelölte meg elsődleges feladatkörének. Az elnökségi tagok fontosnak tartják, hogy az elkövetkező pár hónapban a most alakult társaság egy kortól független, szakmaiságra alapuló, összetartó közösséggé formálódjon. Rendezvényeink megszervezésére az RMKT bukaresti tagjain kívül támogatását ajánlotta fel a Magyar Kulturális Intézet vezetősége és a BMDSZ; szándékunkban áll, hogy ezen intézményekkel szoros kapcsolatot építsünk ki. Célunk nagymértékben kihasználni a főváros adta lehetőségeket, ezáltal téve egyedivé programjainkat és rendezvényeinket. (Duda Tihamér)

Áprilisi gyűlés borozással és sajtkóstolással

Erre a gyűlésre kérdőívekkel, csapatépítő tevékenységekkel, egy programtervezettel és egy meglepetéssel készültünk. Fontosabb kérdéseink közé tartoztak a következők: Milyen elvárásaik vannak az RMKT Bukarest elnökségétől? Milyen elvárásaik vannak az RMKT Bukarest következő rendezvényeitől? Melyek azok a témakörök, amelyek a legjobban érdeklik, és többet szeretne hallani róluk? Gyerkó László és Ványolós Előd jóvoltából a gyűlés sikerét borozással és sajtkóstolóval pecsételtük meg. Ez kiváló alkalom volt arra, hogy a tagok jobban megismerjék egymást, és kötetlenül tudjanak beszélgetni. (Duda Tihamér)

Tudományos Diákköri Konferencia

Az első megjelenésünk a „nagyközönség" előtt a Bukaresti Magyar Diákszövetséggel közösen szervezett Tudományos Diákköri Konferencián volt április 13-án, ahol lehetőségünk nyílt bemutatni szervezetünket a nagy és változatos érdeklődési körrel rendelkező hallgatóságnak. Társaságunk két díjjal is hozzájárult a rendezvényhez: a nagydíj értékének felével, és a közgazdasági témában bemutatott legjobb dolgozatnak felajánlott könyvvel. A fődíjat Fekete Rozalinda (műépítészet hallgató), míg különdíjunkat Imre Andor nyerte el. (Duda Tihamér)

Előadás a bankkártya üzletről

Április 24-én meghívottunk Sipos Zoltán, a BCR kártyaosztályának országos igazgatója volt, aki hasznos betekintést tett lehetővé a bankkártya üzlet világába. Előadása interaktív és nagyon figyelemfelkeltő volt, és minden jelenlevő számára hasznosnak bizonyult. A konferenciát is hazai termékek kóstolásával zártuk, így teremtve barátságos hangulatot a beszélgetésekhez. A rendezvényeinkkel kapcsolatos képeket és információkat Facebook-oldalunkon folyamatosan közöljük (www.facebook.com/rmktbukarest). (Duda Tihamér)

Csíkszereda

Befektetői Klub

A Befektetői Klub március hónap folyamán többször is összeült, hiszen a tervezett nyereségi rátát teljesítette, a tagok döntése alapján pedig a BVB mellett a Forex platformon is elkezdődik a csapat kereskedése. A korábban folyamatosan tartott elemzések, előadások, demo-számlák után, egy kialakult kereskedési stratégiával az előző időszakban szerzett tőkét most a csapat a devizapiacra csoportosítja át, tanulva, mélyebben elemezve ennek is a működését. Természetesen a korábbi instrumentumokkal is folytatódik a kereskedés, csak az előadások, találkozások, illetve az e-mailes levelezések lesznek sűrűbbek a csíki Befektetői Klubban. (Szőcs Barna)

HÁLÓTÉKA – a MESH típusú könyvtár

Március 27-én Szőcs Barna tartott előadást a MESH vállalkozásokról, a megosztáson alapuló gazdaság koncepciójáról. A

MESH-hálózatok az utóbbi években kezdtek megjelenni főként a nyugati államokban. Az alapjuk minden esetben a nagy értékű, de ritkán használt javak hasznosságának maximalizálása a közösség szintjén. A résztvevők még a későbbiekben is fognak foglalkozni a témával, ahogy maga az elmélet is újabb mérföldkövekhez ér. Azonban már most elkezdődik egy kísérlet, ennek a koncepciónak a mindennapokba ültetése: a csíki RMKT-nál már korábban is felmerült a könyvtár problematika, hiszen a kolozsvári könyvek szállítása néha gondot okozott, ha csak egy-két napról van szó. Ezért elindítunk egy kísérletet egy MESH típusú könyvtárra: a HÁLÓTÉKÁ-t. Mindenki, aki részt kíván venni a rendszerben, felajánl pár, a tulajdonában lévő szakkönyvet. A rendszeren keresztül (egyszerű adatbázis) kölcsönözni lehet ezeket egy előre megszabott időszakra, utána (cserébe, hogy a hasznosságát növeljük) köteles azt a csoport többi tagjának röviden bemutatni. A könyv tartalmát, az abból leszűrt gondolatokat ismerteti, szakmai vitát indít, vagy magát a kutatását tárja az RMKT közössége elé. Az így keletkezett információ újabb ötleteket, gyors választ szül, ami mind az egyén, mind a csoport szakmai fejlődését segíti. (Szőcs Barna)

Gyergyószentmiklós

Biblia és menedzsment

Új rendezvénysorozat első előadására került sor április 22-én Biblia és menedzsment címen a Gyergyószentmiklósi Művelődési Központban, ehhez kapcsolódóan kezdte újra intenzívebb tevékenységét a Romániai Magyar Közgazdász Társaság gyergyói szervezete. Rendhagyó gazdasági előadás tanúi lehettek a résztvevők. Dr. Geréb László közgazdász a hét fő menedzseri feladat közül hármat emelt ki, beszélt a tehetségről és motivációról, a delegálásról, azaz a hatáskör-átruházásról, valamint a vállalkozás és politika viszonyáról. Mindegyik részhez Csomós László római katolikus segédlelkész kapcsolt bibliai részt, majd Isten szolgája és a gazdasági szakember együtt keresett magyarázatot, összefüggést a Szentírás jelenleg is érvényes „üzleti” üzeneteire. A továbbiakban havi rendszerességgel kerül sor gazdasági előadásokra. (Pál Levente)

A 2014-es vándorgyűlés megszervezése

A hozzávetőleg 500 tagot számláló országos társaság gyergyói szervezetéhez is egyre több fiatal csatlakozik, 50–60 aktív tagról lehet beszélni, akik igénylik a rendszeres szakmai összejöveteleket. Emellett a fiatalságot is ösztönöznék e pálya választására, most éppen egy középiskolásoknak szóló versenyt népszerűsítettek a középiskolákban, ahol alapvető gazdasági ismeretekről kell számot adni, a végső versenyen pedig a legjobbak értékes díjakat kapnak. Közgazdászok mellett szimpatizánsokat is szívesen látnak rendezvényeiken – közölte Gáll Sándor, hozzátéve: tervezik, hogy a társaság jövő évi vándorgyűlését a gyergyói közgazdászok szervezzék meg. *(Pál Levente)*

Kolozsvár

Kolozsvár – érték a világnak

Ezzel a címmel tartott előadást Walter Wartenweiler március 26-án az RMKT székházban. Összehasonlítva a kolozsváriakat az indiai vagy az amerikai emberekkel, szerinte az a lényeges különbség, hogy itt az emberek tudnak gondolkodni, képesek maguktól döntéseket meghozni és végigvinni, míg az utóbbiak a felsőbb vezetéstől várják el a parancsokat. Egyik hallgató kérdésére, hogy hogyan lehet a jó ötleteket kivitelezni, Walter Wartenweiler elmondta, hogy a networking a legfontosabb. Szó esett az új ötletek fontosságáról és a meglevő igények kielégítéséről, ezzel kapcsolatban az előadó véleménye, hogy nem az számít, hogy milyen ötleted van, hanem az, hogy mennyire tudjuk illeszteni az ötletet az igényekhez. Svájci lévén nem kerülhette ki a svájci pénzügyi rendszerrel és a svájci életmóddal kapcsolatos kérdéseket. Az előadó fontosnak tartotta elmondani, hogy az ott élő fiataloknak nem prioritás az egyetem végzése, 30%-uk tanul tovább, a többiek szakmát tanulnak. „Svájcban nem gond, ha szakmát tanultál, nem vagy kevesebb, csak másképp tanultál." Ezt a gondolatot a mi társadalmunknak is érdemes lenne megfontolnia. (Tamás Réka)

Könyvelő Klub

A *márciusi* Könyvelő Klubban a kapcsolt személyekről beszélgettünk. A definíción kívül egyenként felvázoltuk és átbeszéltük az esete-

ket, hogy ki kivel lehet kapcsolt személy (magánszemély magánszeméllyel; magánszemély jogi személlyel, valamint jogi személy jogi személlyel). Közben felmerültek kérdések a rokonsági kapcsolatok terén is, ezeket utólag a résztvevők által küldött információk segítségével tisztáztuk a levelezőlistán. Két konkrét helyzetelemzésre is sor került, és átbeszéltük az esetek sokaságát, vagyis mikor fontos tudni, hogy kik a kapcsolt személyek. Újra előkerültek a mikro-vállalkozásokra vonatkozó újdonságok is, hiszen az adótörvénykönyvben megjelentek az erre vonatkozó előírások.

Az *áprilisi* Könyvelő Klub témája a 84-es kormányhatározat volt, ugyanakkor sok egyéb kérdés is felmerült. Vázlatosan átnéztük a 72/2013-as törvényt, amely a számlák kései kifizetését hivatott „orvosolni". E szerint kötelező a 30/60 napos fizetési határidő (persze van néhány kivétel…), és a késedelmi kamat akkor is lehetővé válik, amikor a gazdasági tranzakciót nem alapozza meg egy szerződés a felek között. A 84-es kormányrendelet alapján ezután a pénztárgép-bizonylat alapján is leírható az ÁFA (100 EUR-nál kisebb érték esetén), amennyiben a vásárló adószáma nyomtatva rákerül a bizonylatra. Ennek a gyakorlati kivitelezéséről is beszélgettünk. Ugyanakkor kielemeztünk egy gyakorlati helyzetet, amikor a biztosító fizeti a javítási számlát, ám kedvezményezettként a károsult fél van feltüntetve, hiszen ennek érdekes adóvonzata van. (Vásárhely Zsuzsa)

Közgazdász Borklub

A kolozsvári szervezetünk *március* 21-i Közgazdász Borklub-találkozóján a vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról tartott előadást László Zsuzsa, a Yuppi Tábormozgalom Egyesület elnöke. Az előadó beavatta a közönséget, hogy milyen lehet egy vállalat helyes Corporate Social Responsibility (CSR) politikája. Az érdekes példákkal fűszerezett szakmai előadás után legalább ugyanolyan izgalmas borok következtek. A Domeniile Săhăteni borászat legújabb szépségeit kóstoltuk, amelyeket Aurelia Vişinescu, a pincészet képviselője mutatott be. (Ciotlăuş Pál)

Április 25-én Kuszálik József, a Micromapper cég tulajdonosa volt a Közgazdász Borklub vendége. Előadásában a geomarketingről tudhat-

tunk meg érdekes információkat. A geomarketing a térinformatika segítségével olyan kérdésekre adhat választ, mint: hol érdemes kialakítanunk értékesítési láncot, hol építhetünk egy új kereskedelmi egységet, hogyan lokalizálhatunk vásárlókat IP-cím, korábbi regisztráció, hitelkártyás vásárlás adatai alapján és még sorolhatnánk. Az est második felében a tokaji Royal Tokaji Pincészet borait kóstolhattuk, melyeket Sánta László, a pincészet budapesti képviselője mutatott be. (Lakatos Réka)

Marketing & Menedzsment Klub

Március 27-én este ismét megtelt az előadóterem az RMKT-nál, Porcsalmi Bálint kampánytanácsadó Unplugged! címmel tartott előadást a Marketing & Menedzsment Klub szervezésében. Porcsalmi előadásában a tanácsadói szakmáról és olyan témákról beszélt, mint a személyes coaching, politikai kommunikáció, az itthoni és külföldi „piac", néhány tapasztalatáról, amely hasznos lehet annak, aki ilyen pályára készül, vagy akinek profi tanácsadók segítségére lesz szüksége. Szerinte a legjobb alapot a szervezkedésre és az emberekkel való közös munkára az ifjúsági szervezetekben lehet megtalálni. (Tamás Réka)

Mikó Befektetési Klub

A márciusi Befektetési Klub alkalmával a befektetési tanácsadó szerepét vitattuk, elsősorban Ben Graham szemszögéből vizsgálva a dolgot. Tény, hogy a legtöbb befektető amatőr (azaz nem profi), ezért gyakran fordulnak tanácsért. Javasolt szakemberhez fordulni (például CFA-vizsgával rendelkező egyénhez), aki személyre szabott tanácsot tud adni a befektetni vágyó személynek. Ugyanakkor tanulság, hogy óvakodni kell azoktól a tanácsadóktól, akik sokat ígérnek. A klub áprilisi gyűlésén az értékpapír-elemző szerepét vettük górcső alá, *Az intelligens befektető* című könyvben leírtak alapján. Eszerint az értékpapír-elemző bemutatja a céget, működési és pénzügyi helyzetét, és bizonyos feltételezések alapján megbecsüli a cég jövőbeni teljesítményét, ugyanakkor összehasonlítja a vállalatot versenytársaival, valamint az iparág átlagértékeivel. Ben Graham felhívja a figyelmet arra, hogy nem kell túl nagy jelentőséget tulajdonítani a bonyolult képleteknek, tapasztalata szerint az elemzéshez elegendő a négy alapvető

számtani művelet. Ami ennél bonyolultabb, azt fenntartással kell kezelni. Szó esett arról is, hogy miért nem érdemes a kötvényelemzéssel sok időt eltölteni. (Bitai László)

Kovászna megye

Farsangi Bál Sepsiszentgyörgyön

Az RMKT Kovászna megyei fiókszervezete 2013. február 28-án Kosaras Farsangi Bulit szervezett. A rendezvényen 44 személy vett részt, RMKT-tagok, valamint a Junior Business Club tagjai. (Bartis Szende)

Marosvásárhely

Tisztújítás a marosvásárhelyi szervezetben

Április 3-án zajlott a marosvásárhelyi szervezetben a tisztújítás. Az ülést Valkai Ferenc, a helyi szervezet leköszönő elnöke vezette. Az országos elnökség részéről Csiszér Albert alelnök, a RIF elnöke vett részt a találkozón. A közgyűlés elnököt, alelnököt, pénzügyi felelőst és PR-felelőst választott. A tisztségekbe egyéni javaslat alapján jelölték a vezetőséget, majd titkos szavazással dőlt el az elnökség összetétele: elnök Zólyomi Erika Klára, alelnök Lorenzovici László, pénzügyi felelős Horváth Annamária és PR-felelős Fülöp Tímea. Az új elnökség és azok a tagok, akik aktívabb szerepet vállalnának a szervezetben (illetve megfelelt nekik a kijelölt dátum), április 10-én is találkoztak, hogy egyeztessenek a szervezet célkitűzéseiről, és kidolgozzák az éves programját. (Fülöp Tímea)

Székelyudvarhely

Szakmai vita az önkormányzat 2013-as költségvetéséről

A márciusi hónap sem telt eseménytelenül az udvarhelyszéki RMKT életében. A kisvárost élénken foglalkoztatta az önkormányzat 2013-as költségvetése, ezért az RMKT helyi szervezete szakmai vitát kezdeményezett a polgármesteri hivatal képviselőivel. Tankó László elnök elküldte a tagoknak a helyi önkormányzat költségvetésének a tervezetét, amelyet március 25-én délután egy szakmai találkozó keretében ki is elemeztünk. Több közgazdász is intenzíven bekapcsolódott a vitába, összegzésként pedig véleményünket írásba is foglaltuk: a kritikai hangvételű észrevételek mellett konkrét javaslatokat fogalmaztunk meg, hi-

szen szándékunk, hogy szakmailag segítsük városunkat, illetve a városvezetés munkáját. Ennek az eseménynek a következő lépcsőfoka volt a március 27-én, a polgármesteri hivatalban megszervezett kerekasztal megbeszélés, ahol részt vett Székelyudvarhely polgármestere, az önkormányzati testület képviselői, több helyi vállalkozó, civil szervezetek, az EDUTUS főiskola, és természetesen az RMKT képviselői is. Itt bemutattuk javaslatainkat mind elméleti, mind gyakorlati megközelítésben, és büszkén mondhatjuk, hogy a város vezetősége nyitott volt észrevételeinkre, továbbra is kéri szakmai segítségünket. Meggyőződésünk, hogy az ilyen események hozzájárulnak a szervezet szélesebb körben való megismertetéséhez, illetve szakmai hírnevének növeléséhez – ami az egyik konkrét célja az udvarhelyi fiókszervezetnek. (Arros Orsolya)

Szakbizottsági megbeszélések

Április 18-án Szakács Pál Erzsébet tartott előadást a könyvelés szakbizottság keretén belül, a téma a minden év végén elkészítendő és hasznos információkat tartalmazó éves beszámoló volt. A megbeszélésen arra kerestük a választ, hogy miként is alkalmazhatjuk a gyakorlatban ezt a dokumentumot, melyek a dokumentum legfontosabb tartalmi elemei. Ugyanakkor RMKT alelnökünk azt is bebizonyította, hogy a mai bonyolult szakirodalomban milyen szépen meg lehet őrizni a magyar szaknyelvet, akár a könyvelés területén is. A találkozón több udvarhelyi közgazdász is részt vett, nagy érdeklődéssel követtük a vitaindítást. Az estet kellemes borozgatással, további tervek elkészítésével zártuk. (Arros Orsolya)

RIF

MKT IB nemzetközi vezetőképző

Március 1–3. között zajlott a Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Bizottságának (MKT IB) nemzetközi vezetőképző hétvégéje Budapesten, ahol megbeszélésre kerültek az egyesületekben felmerülő problémák és tapasztalatok. A találkozó a résztvevő RIF-tagok számára nagyon hasznos volt, mind szakmai, mind ismerkedési szempontból. (Márkos Apollónia)

RIF összerázó est

A RIF április 6-án egy kis ismerkedős, összerázós estet tartott a székházban. A jelenlevőket Csiszér Albert elnök köszöntette, aki röviden ismertette a szervezet tevékenységét. Egy spontán ötletbörzén mindenki elmondhatta, hogy mit vár el a RIF-től, mi a véleménye az eddigi rendezvényekről, milyen programokat javasolna, és milyen változásokat eszközölne a csapat életében. Egyöntetűen döntöttünk arról, hogy ezeket az ötletező estéket rendszeressé kell tenni, így megállapodtunk abban, hogy az elkövetkezőkben havonta fogunk találkozni. Ezután bemelegítő ismerkedős játék következett, az este karaokéval és kötetlen beszélgetéssel fejeződött be. (Tamás Réka)